

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Alena Tranová

Fenomén vietnamských „boat people“

**The Phenomenon of Vietnamese „Boat
People“**

Praha 2012

Vedoucí práce: Mgr. Ján Ičo

Chtěla bych velmi poděkovat vedoucímu své bakalářské práce, Mgr. Jánovi, za cenné rady a připomínky v průběhu psaní a rodině a přátelům za podporu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Polici nad Metují dne 15. května 2012

.....

Alena Tranová

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Fenomén vietnamských boat people“ velice stručně nastiňuje tři vybrané důvody vzniku daného fenoménu. Dále definuje samotný termín „boat people“ jako vietnamské občany prchající před hrozcí perzekucí po vládním převratu v dubnu roku 1975. Z historického hlediska popisuje tři hlavní vlny vietnamských uprchlíků. Následuje přehled společenských a politických vrstev obyvatel Vietnamu, které z velké části tvořily vlny vietnamských uprchlíků. Dále se v práci píše o hlavních směrech plaveb, na které se vietnamští boat people vydávali. Uprchlíci vzbudili mezinárodní zájem, a proto se v práci nachází také kapitola o mezinárodních konferencích týkající se indočínských uprchlíků. Ne všichni uprchlíci měli to štěstí, že byli přesídleni do zámoří, a tak se práce dotýká i jejich repatriace. Práci uzavírá nástin životní situace vietnamských uprchlíků přesídlených do Spojených států amerických a stanovisek vietnamské vlády týkajících se Vietnamců, kteří žijí v zahraničí. Co by tato práce mohla přinést nového je zjištění, že se mezi boat people nacházely i určité skupiny lidí, u kterých by se nečekalo, že se mezi uprchlíky objeví.

Klíčová slova

Boat people, vietnamští uprchlíci, převýchovné tábory, přesídlení

Abstract

This bachelor thesis called “The Phenomenon of Vietnamese Boat People” introduces three reasons why the phenomenon was developed. It defines what the term “boat people” means. Boat people can be described as refugees fleeing on a boat from Vietnam right after the change of government in April 1975. The thesis describes three main waves of Vietnamese refugees from the historic view. It also includes a summary of social and political classes of Vietnamese people, who could be among the boat people. Then it speaks about the directions boat people fleeing from Vietnam could possibly go. There was an international response to the refugee problem so there is also a chapter about two international conferences on Indochinese refugees held in Geneva. Some refugees were repatriated. Those who were lucky enough made it to the resettlement countries, mostly to the USA, and started a new life. After some time even Vietnamese government changed its strategy and invited overseas Vietnamese to come back to Vietnam. What is new in this thesis is the fact that there were some groups of people among the boat people, which would not be expected to be among the refugees.

Keywords

Boat people, Vietnamese refugees, reeducation camps, resettlement

Obsah

Úvod	8
1. Důvody vzniku fenoménu boat people	12
2. Vlny boat people	21
2.1 První vlna v roce 1975	23
2.2 Vlny po roce 1975.....	24
2.2.1 Druhá vlna v letech 1975 - 1979.....	27
2.2.2 Třetí vlna v letech 1980 - 1989	31
3. Kdo byli boat people	33
3.1 Vojáci.....	33
3.2 Odborníci a nacionalisté	34
3.3 Rybáři.....	34
3.4 Buddhisté a katolíci	35
3.5 Číňané	35
3.6 Komunisté	36
3.7 Navrátilci.....	36
4. Cesty boat people	38
4.1 Pirátství v Jihočínském moři.....	38
4.2 Severovýchodně do Hongkongu	40
4.3 Východně na Filipíny.....	41
4.4 Jihozápadně do Malajsie, Thajska a Indonésie	41
4.5 Jihovýchodně do Austrálie.....	41
4.6 Situace v azylových táborech.....	42
5. Mezinárodní konference týkající se indočínských uprchlíků	44
5.1 Ženevská konference 1979.....	44
5.2 Ženevská konference 1989.....	45
6. Repatriace	48
7. Boat people v USA.....	51
8. Vietnamská vláda a Việt kiều	56
Závěr.....	60
Bibliografie	62
Přílohy	64

Seznam použitých zkratek

ARVN – Army of the Republic of Viet Nam (Armáda Republiky Vietnam)

ASEAN – Association of Southeast Asian Nations (Sdružení národů jihovýchodní Asie)

CIA – Central Intelligence Agency (Ústřední zpravodajská služba)

CPA – Comprehensive Plan of Action (Komplexní plán akce)

NEZ – Nové ekonomické zóny

ODP – Orderly Departure Programme (Program řízených odjezdů)

ORP – Orderly Return Programme (Program řízených návratů)

OSN – Organizace spojených národů

PSB – Public Security Bureau (Vládní úřad zajišťující bezpečnost)

ROVR – Resettlement Opportunities for Vietnamese Refugees (Možnosti přesídlení pro vietnamské uprchlíky)

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)

USA – United States of America (Spojené státy americké)

VSR – Vietnamská socialistická republika

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám fenoménem vietnamských „boat people“, kteří z Vietnamu prchali v letech 1975 – 1989. Používám termín „boat people“, jelikož jsem nenašla žádný vhodný český ekvivalent, který by mi při psaní vyhovoval. Podle encyklopedie Britannica můžeme „boat people“ chápat jako „uprchlíky prchající na loďkách. Tento termín se původně používal pro tisíce Vietnamců, kteří, když v roce 1975 padla jihovietnamská vláda, vypluli ze své domoviny po moři. Plavili se v přeplněných malých loďkách, vystaveni nepříteli pirátů, často trpěli dehydratací a hladem. Mnoho z nich se jich také utopilo.“¹ Dále se podle dané encyklopedie termín rozšířil i na uprchlíky z Kuby a Haiti, kteří plánovali plavbu do USA, a také na uprchlíky z Afghánistánu, kteří měli namířeno do Austrálie. Těmi se ale ve své práci nezabývám. Je také důležité definovat termín uprchlíka. Podle definice platné od roku 1951 chápeme uprchlíka „jako člověka, který prchá ze své domoviny, jelikož má opodstatněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo politickému přesvědčení.“² Přesto má práce nemá za úkol popsat celou problematiku vietnamských uprchlíků, nýbrž jen lidí, kteří prchali z důvodů hrožící perzekuce po nastolení komunistické vlády v dubnu 1975 do roku 1986, kdy, ne úplně, ale z velké části ustal proud prchajících boat people.

První kapitola velice stručně pojednává o důvodech vzniku fenoménu boat people. Přestože důvodů bylo více, z mého pohledu byly tři nejzásadnější a to sice: pád Saigonu, společenská a politická situace ve Vietnamu po pádu Saigonu a úloha tzv. převýchovných táborů. Na tato témata už byla napsána spousta knih, proto je zajímavější podívat se, jak daná témata interpretují různé zdroje. Zatímco knihy vydané ve Vietnamu sympatizanty s vládou hovoří o 30. dubnu 1975 jako o dni, kdy byl Saigon a později celý jih osvobozen, knihy vydané v zahraničí, psané lidmi s protikomunistickým cítěním o tom samém dni mluví jako o dni, kdy Saigon padl. Od toho se odvíjí i období po inkriminovaném datu. Ačkoliv s komunistickou vládou nesouhlasím, není mým úkolem soudit, jaké vyjádření je vhodnější. Každý si zajisté vytvoří svůj názor na danou věc. Co se týče převýchovných táborů, o nich se nevědělo, dokud ze země neuprchli lidé, kteří si jimi prošli a mohli tak podat různá svědectví. Vietnamská vláda dlouho jejich existenci popírala. Až po několika letech nechala nejprve

1 <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/683554/boat-people> dne 29.4.2012.

2 <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/news/2011/unhcr-si-pripomina-60-vyroci-umluvvy-o-uprchlicich.html> dne 29.4.2012.

spřátelené země určené tábory navštívit. A až poté povolila návštěvu mezinárodních organizací, které se po jejich existenci pídily.

Druhá kapitola začíná historickým přehledem a počty boat people připlouvajících do azylových táborů v jihovýchodní Asii. Vytvořily se tři hlavní vlny uprchlíků. První vlna boat people se zvedla okamžitě po změně vlády v roce 1975 a tvořili ji především lidé spolupracující s bývalou vládou. Ještě před nimi však z Vietnamu v posledních dnech před pádem Saigonu uprchlo několik tisíc Vietnamců spolu s Američany. Druhá vlna pokračovala v letech 1975 – 1979 a třetí v letech 1980 – 1986, respektive poslední velká krize byla v letech 1988 – 1989. Během let se měnilo složení uprchlíků. První vlnu tvořili především intelektuálové a lidé blízcí spjatí s bývalou vládou nebo Američany. Druhou vlnu boat people ovlivnilo zavedení nových ekonomických zón a upadající ekonomika. Byli to již méně vzdělaní lidé, především obchodníci. Většinu tvořili etničtí Číňané. Rozdíl byl ten, zda to byli etničtí Číňané žijící na severu nebo jihu Vietnamu. Ve třetí vlně dominovaly nezletilé osoby bez doprovodu. Dále ji tvořili lidé spjatí s bývalým režimem, a odborníci v různých disciplínách.

Následující kapitola pojednává o lidech, kteří vytvořili fenomén boat people. Jedná se pouze o jakýsi přehled společenských a politických vrstev obyvatel, které mohly tvořit vlny uprchlíků z Vietnamu. Jednotlivé vrstvy nejsou uzavřené, neboť například rybář mohl být zároveň buddhistou, nebo nacionalistou, a tak podobně. Není to striktní rozdělení uprchlíků dle sociální struktury obyvatelstva.

Čtvrtá kapitola spočívá v popisu směru cest uprchlíků. Boat people se plavili několika směry: severovýchodně do Hongkongu, východně na Filipíny, jihozápadně do Malajsie, Thajska a Indonésie a také jihovýchodně až do Austrálie. V této kapitole je také několik informací k pirátství v Jihočínském moři, se kterým se většina uprchlíků při své plavbě setkala. Z tohoto hlediska byla nejbezpečnější a také nejpoužívanější cesta do Hongkongu. Podle zdrojů se v této oblasti vyskytovalo jen málo pirátů, na rozdíl například od cest jihozápadním směrem. V závěru této kapitoly se můžeme ve stručnosti dozvědět také o situaci v záchranných azylových táborech v regionu.

Tématem páté kapitoly jsou mezinárodní konference týkající se indočínských uprchlíků svolané UNHCR³. Týká se konference v Ženevě v roce 1979, kde byl představen „plán řízených odjezdů“ (ODP)⁴. Tento plán spočíval v registraci vietnamských občanů, kteří chtěli z Vietnamu utéct. Aby nemuseli podnikat nebezpečný útěk, plán řízených odjezdů jim umožnil přímé přesídlení do USA. To vedlo k tomu, že se snížil počet uprchlíků připlovajících do azylových táborů. Ale v roce 1986 se počet znovu navýšil, staré dohody se přestaly dodržovat, a proto se v roce 1989 konala další konference v Ženevě. Byl představen pětibodový „komplexní plán akce“ (CPA)⁵.

Další kapitolou je repatriace Vietnamců, kteří po zavedení komplexního plánu byli označeni jako „neuprchlíci“ a později navraceni do vlasti. Na jejich reintegraci dohlíželo UNHCR a dokonce přišlo i s „programem řízených návratů“ (ORP), který měl jejich znovu začlenění do vietnamské společnosti ulehčit.

Tématem předposlední kapitoly jsou boat people žijící ve Spojených státech amerických. Ačkoliv bylo USA pouze jednou z několika cílových zemí, v několika ohledech se velmi lišilo od ostatních. Po několik let stálo USA ve válce proti Vietnamu. A přesto po ukončení války Spojené státy americké přijaly nejvyšší počet vietnamských uprchlíků.

3 United Nations High Commissioner for Refugees aneb Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky byl ustaven Valným shromážděním v roce 1950 a na starost dostal mezinárodní koordinaci ochrany uprchlíků a řešení souvisejících problémů.

Zdroj: <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=103> dne 30.4.2012.

4 Orderly Departure Programme – imigrační program, který Vietnamcům umožňoval odjet do zemí, jako jsou Spojené státy, aniž by se museli uchýlovat k nebezpečnému útěku.

Zdroj: FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 192.

5 Comprehensive Plan of Action – mezinárodní dohoda podepsaná 51 národy v roce 1989, která ustanovila jednotná pravidla a procedury k vyhodnocení statusu uprchlíka pro uchazeče o azyl z Vietnamu a Laosu.

Zdroj: FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 191.

Mou bakalářskou práci uzavírá kapitola týkající se stanovisek vietnamské komunistické strany ohledně „Việt kiều“⁶. Dalo by se říct, že první oficiální stanovisko vůči uprchlíkům vietnamská vláda zaujala až v roce 1979 na konferenci v Ženevě, kde se souhlasem s ODP zároveň souhlasila s tím, že se pokusí zastavit nelegální útoky boat people z Vietnamu a bude propagovat a umožní legální odjezdy. V roce 1986 se politika vůči Vietnamcům v zahraničí změnila a vláda je vyzvala k návratu.

Na konec úvodu bych chtěla dodat spíše jen technickou poznámku. Týká se používání vietnamské diakritiky. Pokud se nejedná o osobní jména a názvy, které mají ustálený český přepis, používám ve své práci vietnamskou diakritiku.

⁶ Termín Việt kiều má sino-vietnamský původ a používá se pro etnické Vietnamce žijící v zahraničí. Používají ho tak především lidé žijící ve Vietnamu. Sami Vietnamci žijící mimo Vietnam se tímto termínem neidentifikují příliš často.

Zdroj: <http://www.saigonparents.com/en/featured-stories/stories-of-interests/29-stories-about-people-and-life-in-hcmc.html> dne 14.5.2012.

1. DŮVODY VZNIKU FENOMÉNU BOAT PEOPLE

Přestože důvodů k útěku bylo několik, v této kapitole stručně popisuji z mého pohledu tři nejzásadnější příčiny masového exodu boat people. Těmi jsou pád Saigonu, situace ve Vietnamu po pádu Saigonu a úloha převýchovných táborů. Jak jsem již psala v úvodu, je důležité brát v potaz literaturu, ze které čerpám. Některé knihy píší o 30. dubnu jako o dni, kdy Saigon padl a jiné jako o dni, kdy byl Saigon osvobozen. Od toho se pak odvíjí i situace po daném datu.

Dne 30. dubna 1975 v půl desáté dopoledne Dương Văn Minh, který byl posledním prezidentem Republiky Vietnam teprve tři dny, vyhlásil konec palby. O hodinu později vjel do Paláce nezávislosti první tank vítězného pochodu.⁷ Do prezidentského paláce vešli vojáci osvobozené armády. Dương Văn Minh vstal, vyhlásil kapitulaci a řekl zástupci osvobozené armády: „Revoluce přišla. Vy jste přišli.“ Odpoledne toho dne v rádiu svému již bývalému lidu oznámil: „Stvrzuji, že saigonská vláda je zcela rozpuštěna.“⁸

V ten samý den, tzn. 30. dubna 1975, povstali také vojáci věznění na ostrově Côn Đảo a ostrov ovládli. Večer toho dne se sešla vláda vlastenecké fronty Vietnamu, aby oslavila vítězství vietnamského národa. Operace Ho Či Min byla úspěšně dokončena. Dne 2. května byl osvobozen celý jih. Vítězství operace Ho Či Min vytvořilo historický zlomový bod vietnamského národa, krok k období míru, nezávislosti, jednotě a výstavbě socialismu.⁹

Jak uvádí autor Lê Mậu Hãn byl boj Vietnamu proti Americe výjimečnou vlasteneckou válkou, která osvobodila národ a ubránila vlast jako symbol vietnamského lidu. Trvala déle než dvě desetiletí (od července 1954 do května 1975) a byla vedena proti nejsilnějším americkým imperialistům. Vítězství války odporu proti Američanům „bude navždy zapsáno v naší historii na jedné z nejzářivějších stran jako jasný důkaz úplného vítězství revolučního

⁷ ĐĂNG, Trường. *Hỏi đáp sự kiện lịch sử Việt Nam. Tập III*. Hà Nội, NXB Văn hóa – Thông tin, 2010, str. 224.

⁸ <http://articles.latimes.com/2001/aug/08/local/me-31712> dne 3.5.2012.

⁹ ĐĂNG, Trường. *Hỏi đáp sự kiện lịch sử Việt Nam. Tập III*. Hà Nội, NXB Văn hóa – Thông tin, 2010, str. 227.

hrdinství a lidského rozumu, a ve světové historii bude známé jako velké vítězství 20. století, jako událost s velkým mezinárodním významem nesoucí hluboké rysy této éry“.¹⁰

Po vítězství měla nastat nová úžasná éra v historii vietnamského lidu – období míru, sjednocení, nezávislosti, demokracie, bohatého a silného lidu, který se zúčastnil světového revolučního hnutí. Dalo by se říct, že toto vítězství mělo obrovský význam jak pro celý národ, tak jednotlivé třídy obyvatel. Což potvrzuje to, že byli zapálení do boje za nezávislost národa a socialistické společnosti. Měli jasně daný směr revoluce, podporu komunistické části světa, a tak celkově možnost porazit všechny invazivní národy.¹¹

Ovšem podle autora Lê Hữu Triho ještě než do Saigonu 30. dubna dorazily vojska severovietnamské armády, byl již v ulicích patrný strach. Navíc mezi lidmi kolovaly příběhy, že kdykoliv komunistická vláda převzala vedení, kdokoliv, kdo spolupracoval s bývalou vládou, byl uvězněn nebo zabit. Když projíždělo auto s komunistickou vlajkou, lidé stáli na ulici v šoku. Skrže ampliony se do ulic hlásilo: „Ode dneška víte, jaká strana je správná a jaká je nesprávná. Americké impérium spolu se starou vládou zkolabovalo. Revoluční vláda zvítězila...“¹²

Když si zástupci Vietnamské demokratické republiky podrobili jižní Vietnam, podle autorů Nguyen Van Canhe a Earla Coopera začali s rozsáhlou likvidační kampaní. Na řadu přišla propaganda komunistické strany a ignorace všeho, co se dělo kolem ve světě. Represálie působené Việt Cộngem¹³ byly dvojí: takzvané lidové (v některých případech veřejné) soudy následované oficiálními popravami a tajné likvidace. Mnoho úředníků bývalého režimu bylo veřejně odsouzeno ještě před soudem vykonávaným komunistickou stranou. Ti, kterých se vláda chtěla zbavit, byli vždy odsouzeni za to, že byli přísluhovači amerických imperialistů. Tím byli odsouzeni k popravě. Soudy se konaly po celém jižním Vietnamu, v provinciích, kde

10 LÊ, Mậu Hãn, aj. *Đại cương lịch sử Việt Nam. Tập III*. Hà Nội, NXB Giáo dục, 2005, str. 270.

11 TRẦN, Nam Tiên, aj. *Hỏi đáp lịch sử Việt Nam. Tập 9. Từ Xuân Mậu Thân (1968) đến chiến dịch Hồ Chí Minh (1965 – 1975)*. T.P. Hồ Chí Minh, NXB Trẻ, 2009, str. 417.

12 LÊ, Hữu Tri. *Prisoner of the Word: A Memoir of the Vietnamese Reeducation Camps*. Seattle, WA: Black Heron Press, 2001, str. 14.

13 Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu. Za dob vietnamské války vedla partyzánský boj proti vládě Republiky Vietnam.

daní muži sloužili.¹⁴

Situace ve Vietnamu po vládním převratu byla, jak ve své knize uvádí Bruce Grant, následovná: sever byl vážněji poškozen americkým bombardováním. Tři ze šesti velkých měst byly zničeny. Dva miliony lidí bylo bez domova. Cesty a železnice byly poničeny, industriální a zemědělská produkce byla na úrovni 50. let.¹⁵ Sever byl závislý na pomoci především od SSSR, Číny a východní Evropy. Ale vládní aparát zůstal nedotčený a politické vedení zůstalo jednotné. Sever byl pod komunistickým režimem dvacet let. Na jihu vládl chaos, i když v některých aspektech na tom byl líp než sever. Američané tam zanechali vybudovaný dopravní systém, lehký průmysl a funkční zavlažovací systém. Ale zemědělství, hlavní zdroj obživy, bylo narušeno. Podle prohlášení vlády bylo 9 000 z 15 000 vesniček zničeno, na 20% orné půdy ve Vietnamu bylo vypuštěno 1,7 milionů tun defoliantů.¹⁶ Po celém jižním Vietnamu byla také rozšířená malárie, tuberkulóza, lepra, horečka dengue, trachom a mor. K tomu všemu byla ještě velmi vysoká porodnost.¹⁷

Práce bylo v poválečném Vietnamu dostatek. Byla ale potřeba lidi organizovat a vyučit. Poté je zaměstnat v zemědělství, lesnictví, rybářství a lehkém průmyslu. Na 4. kongresu vietnamské komunistické strany v prosinci 1976 se měl řešit vzrůst populace, přestavba pracovní síly a přemístění občanů v rámci severního a jižního Vietnamu. Vietnamský premiér Phạm Văn Đồng oznámil, že redistribuce pracovní síly začne v roce 1977.¹⁸ Většina občanů měla být přesunuta z přelidněné delty Rudé řeky do okolí Hanoje a středního Vietnamu. Součástí této strategie byly takzvané „nové ekonomické zóny“ (NEZ). Od občanů přesunutých do NEZ se očekávalo, že budou zcela soběstační.

Převýchova byla stejně kontroverzní jako NEZ. Už za války proti Francii používali vietnamští komunisté různé metody, aby umlčeli celou politickou opozici v oblastech, které spadaly pod jejich vedení. Mezi těmito metodami byly koncentrační tábory. Tyto tábory byly nepostradatelné i poté, co byli Francouzi vyhnáni. Systém táborů, který se dříve vztahoval

14 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 125.

15 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 20.

16 Tamtéž, str. 20.

17 Tamtéž, str. 22.

18 Tamtéž, str. 23.

pouze na oblasti, ve kterých vládl Viêt Minh se rozšířil po celém Severním Vietnamu.¹⁹

Co se dělo ve Vietnamu po vládním převratu se nevědělo, dokud ze země neunikly první boat people a s nimi i zprávy o převýchovných táborech. Sami uprchlíci na vlastní kůži zažili horor v převýchovných táborech, odkud utekli nebo byli propuštěni.²⁰

Tři dny po převratu bylo novou vládou vydáno prohlášení, že se všichni úředníci bývalé armády Jižního Vietnamu musí přijít nahlásit novému režimu do určených kanceláří. S sebou měli přinést všechny dokumenty týkající se jejich činnosti v armádě, vybavení a zbraně.²¹ V době registrací se ještě nevědělo o spojitosti registrace s převýchovnými tábory. Brzy ale souvislost začala být zřejmá. Po pobytu v převýchovných táborech se z vojenských i civilních subjektů měli stát čestní občané, jelikož jim takzvaná převýchova umožnila změnu sebe sama.

Podle postavení v bývalé společnosti byli lidé rozděleni do skupin na 3 druhy převýchovy: třídní, desetidenní a třicetidenní. Jak se píše v knize autora Vo Nghia M., mezi občany bývalé Republiky Vietnam probíhaly debaty o pravém záměru nové vlády. Mnoho obyvatel severního Vietnamu, kteří odtamtud utekli v roce 1954, mělo v živé paměti, jak reprezentanti vlády posílali občany do převýchovných táborů. Z toho důvodu jim moc nevěřili. Ale jelikož velká část oficiálně neregistrovaných vojáků byla podle plánu propuštěna domů, většina nové vládě uvěřila. Na druhou stranu lidé neměli moc možností výběr: mohli se vzdát, nebo utéct.²²

Koncem června 1975 se začalo s odvážením lidí do převýchovných táborů. Tábory měly svá pravidla a s těmi byli vězni seznámeni při příjezdu. Dle autora Lê Hũu Tri nebylo dovoleno tábor opouštět nebo navštěvovat jiné tábory. Kdo byl chycen při rvačce, byl zavřen do cely. Každý večer se měla pořádat schůze, kde se řešilo, co se během dne odvedlo za práci. Zpívaly se revoluční písně. Písně starého režimu byly zakázané. Musela se pěstovat zelenina. Každé

19 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 188.

20 VO, Nghia M. *The Bamboo Gulag: Political Imprisonment in Communist Vietnam*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2004, str. 1.

21 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 189.

22 VO, Nghia M. *The Bamboo Gulag: Political Imprisonment in Communist Vietnam*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2004, str. 54.

ráno bylo lehké kondiční cvičení. Každý týden se měly pořádat schůze, kde se zhodnotil uplynulý týden. Musela se odevzdávat písemná zpráva a také se hodnotili jednotlivci. Ti, kteří získali nejvíce ocenění, měli být propuštěni domů dříve. Všem bylo jasné, že pokud se chtějí brzy vrátit domů, budou muset tvrdě pracovat.²³

Když se lidé domů po 30 dnech nevraceli, začalo být zřejmé, že nikdo nebude jen tak propuštěn.²⁴ Režim později odhalil strategii týkající se délky uvěznění v táborech. Jediní propuštění byli učitelé, několik potřebných specialistů a těžce nemocní.²⁵ Jak uvádí autoři Nguyen Van Canh a Earle Cooper oficiální výrok zněl, že všichni věznění budou převychováni, dokud se nesmíří s novým režimem nebo budou souzeni za jejich zločiny. O rok později bylo vyhlášeno, že délka věznění bude 3 roky a po celou dobu byla povinnost navštěvovat převýchovné kurzy.²⁶ Ti, kteří spáchali zločiny proti revoluci, měli být souzeni revoluční vládou. Nebylo zřejmé, jestli se i jich týká tříletá lhůta.²⁷ Vládní zmocněnci zavřeli do táborů i své lidi, kteří byli za války i poté jejich špióny.²⁸

Přestože byli všichni vězni zapsáni jako „političtí vězni“, podle autora Vo Nghia M. nikdo z nich nebyl ani vyšetřován ani odsouzen soudem.²⁹ Ať už byli drženi doma, nebo v táborech, všichni političtí vězni museli projít systémem myšlenkové reformy (cải tạo tư tưởng). Ta spočívala ve čtení novin a magazínů strany, poslouchání rádiového vysílání a navštěvování hodin vedené komunistickými instruktory. Po každé hodině museli vězni sepsat zprávu o probíraném předmětu. V pravidelných intervalech museli také psát sebekritické prohlášení.³⁰

Proces převýchovy byl rozdělen do dvou stádií. První stádium trvalo deset týdnů a bylo vyučováno osm předmětů: 1) Vietnamská historie, 2) Americký imperialismus – nepřítel lidu,

23 LÊ, Hữu Tri. *Prisoner of the Word: A Memoir of the Vietnamese Reeducation Camps*. Seattle, WA: Black Heron Press, 2001, str. 28.

24 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 192.

25 Tamtéž, str. 193.

26 Tamtéž, str. 194.

27 Tamtéž, str. 195.

28 LÊ, Hữu Tri. *Prisoner of the Word: A Memoir of the Vietnamese Reeducation Camps*. Seattle, WA: Black Heron Press, 2001, str. 40.

29 VO, Nghia M. *The Bamboo Gulag: Political Imprisonment in Communist Vietnam*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2004, str. 2.

30 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 188.

3) Zločiny spáchané americkým impériem na našem lidu, 4) Příčiny vietnamského vítězství, 5) Historie bojů vietnamského národa (od čínské nadvlády po francouzskou nadvládu), 6) Dohody po vietnamských vítězstvích (od Ženevské konference 1954 do Pařížské mírové dohody v roce 1973), 7) Socialismus, 8) Noví muži v nové společnosti.³¹

Druhé stádium trvalo několik týdnů a týkalo se čtyř následujících předmětů: 1) Zprávy komunistických lídrů jako byl Lê Duẩn, Trường Chinh, Phạm Văn Đồng, 2) Směr jihovietnamské ekonomiky, 3) Předvoj mládeže, 4) Konstrukce nových ekonomických zón.³²

Program převýchovy spočíval také v manuální práci. Opustit prostor ohraničený ostnatými dráty bylo dovoleno, jen pokud se prostor opouštěl za prací.³³ Všichni vězni museli vykonávat nějakou fyzickou práci. Typ práce se lišil místem. Někde to mohlo být kopání kanálů, stavění přehrad, jinde pročišťování džungle, aby se mohla pěstovat kukuřice, nebo opravování železnic a sbírání nevybuchlých min na minových polích.³⁴ Protože byla práce na minových polích nebezpečná, našli se lidé, kteří, aby nemuseli sbírat miny, raději tajně nahlašovali velitelům rozhovory mezi vězni. Zato byli přeraženi na jiný druh práce.³⁵

Trestem za porušení pravidel tábora, odmítání práce nebo hlasitému protestu proti vládě bylo uvěznění v mnoha případech v malé tmavé cele nebo v kontejnerech, které dříve Američani používali ke skladování munice, vystaveni slunci s pouze malým otvorem pro vzduch. Takový trest trval tři až šest měsíců. Vězni byli také často bití, někdy s fatálními následky.³⁶

Ve všech táborech byli vězni systematicky a úmyslně nedostatečně živeni. Jejich výživa byla většinou rýže s čirokem, maniokem nebo kukuřicí. Často nedostávali více než 500g denně.

31 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 208.

32 Tamtéž, str. 209.

33 LÊ, Hữu Tri. *Prisoner of the Word: A Memoir of the Vietnamese Reeducation Camps*. Seattle, WA: Black Heron Press, 2001, str. 46.

34 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 210.

35 LÊ, Hữu Tri. *Prisoner of the Word: A Memoir of the Vietnamese Reeducation Camps*. Seattle, WA: Black Heron Press, 2001, str. 57.

36 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 214.

V takovýchto podmínkách se zdraví vězňů rapidně zhoršovalo. Mnoho vězňů zemřelo hladu.³⁷

V táborech nebyli žádní doktoři, pouze zdravotní sestry. V některých táborech směli věznění doktoři sloužit pod dohledem sester vybraných vládou. Ale i tak mohli lékaři dělat jen málo, protože nebyli dostupné žádné léky.³⁸

S každým vyložením nových boat people přicházely nové zprávy. Byly to příběhy o popravách, týrání, hladovění, nucených pracích, nelidském zacházení a nedostatku lékařské péče. Mezinárodní organizace, zalarmované těmito zprávami, začaly pátrat po existenci převýchovných táborů. Vláda VSR zprvu jakoukoli jejich existenci popřela. Později nechala několik zástupců komunistických zemí navštívit daná místa. Spřátelené země neviděly na systému věznění nic špatného. Různé organizace a vlády měly ale stále více otázek, a proto jim hanojská vláda v roce 1979 dovolila navštívit několik „ideálních táborů“.³⁹

V červnu 1981 vydalo Amnesty International, po rozhovoru s autoritami v Hanoji, následující doporučení:

- Zveřejnění seznamu převýchovných táborů a ostatních míst věznění s detailními popisky vězňů.
- Veřejné právní zakročení vůči vězeňským úředníkům, kteří využívají a zneužívají své moci.
- Okamžité propuštění starých, nemocných a nemohoucích vězňů, kteří měli na propuštění nárok.
- Sledování a dodržování mezinárodních standardů lidských práv, založené na mezinárodních z důvodů určité ochrany vězňů.⁴⁰

Po téměř tři desetiletí hanojská vláda nevydala žádné informace týkající se táborů. Možná

37 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 210.

38 Tamtéž, str. 212.

39 VO, Nghia M. *The Bamboo Gulag: Political Imprisonment in Communist Vietnam*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2004, str. 1.

40 Jak uvádí NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 223.

z toho důvodu, že se obávala, že se potvrdí porušování lidských práv.⁴¹ Odhaduje se, že 100 000 až 250 000 vězňů zemřelo během násilného uvěznění, především z hladu, podvýživy, nemoci a poprav.⁴²

Masivní exodus uprchlíků z Indočíny nebyl pouze výsledkem nelehkého života, ale podle autorů knihy „Vietnam Under Communism, 1975 – 1982“ Nguyen Van Canhe a Earla Coopera byl také součástí vietnamské diplomatické strategie v jihovýchodní Asii.⁴³

Jednotlivé aspekty širší strategie měly být:

- Sbírká zlata. Režim potřeboval tvrdou měnu. Dluhy vůči SSSR byly obrovské.
- Konfiskace osobního majetku. Komunistická strana se potřebovala zbavit moci středních tříd v jižním Vietnamu a zároveň odměnit své lidi.
- Odsun etnických Číňanů.
- Těžení z dané situace. Mnoho lidí uprchlo tajně. Vláda byla smířena s tím, že exodu nezabrání, proto se podle výše zmíněných autorů rozhodla pro vybírání peněz, popřípadě zlata od uprchlíků.
- Rozdělení zemí ASEAN. Hanoj doufala, že se uprchlíci stanou páteří neshod členů ASEAN. Thajsko, Malajsie, Filipíny, Singapur a Indonésie se však uprchlíků z velké části ujaly.
- Psychické vydírání. Lídři komunistické strany několikrát prohlásili, že útěk uprchlíků je otázkou ekonomickou. Vietnamská ekonomika byla zdevastovaná. Po USA žádali vyplacení 3,25 miliard amerických dolarů na ekonomickou výstavbu, aby tak pomohli zastavit útěku lidí.
- Infiltrace agentů. Komunisté převlečení za uprchlíky se tak dostali do mnoha západních zemí, kde dohlíželi na uprchlíky a zapojili se do různých špionáží.
- Výdělek na repatriaci uprchlíků. Každý měsíc přicházelo do Vietnamu 220 tun zboží, které uprchlíci v zahraničí posílali rodinám do Vietnamu. Tyto dary

41 VO, Nghia M. *The Bamboo Gulag: Political Imprisonment in Communist Vietnam*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2004, str. 1.

42 Tamtéž, str. 2.

43 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 128.

zahrnovaly tvrdou měnu, což výrazně posílilo upadající vietnamskou ekonomiku.⁴⁴

44 NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983, str. 131 – 132.

2. VLNY BOAT PEOPLE

Kapitola nazvaná „Vlny boat people“ je v podstatě shrnutím fenoménu boat people v datech a číslech. Všeobecně se jejich historie dělí na tři hlavní vlny a to sice na první vlnu bezprostředně po pádu Saigonu v roce 1975, druhou vlnu v letech 1975 – 1979 a třetí vlnu v letech 1980 – 1986. Já mám ve své práci třetí vlnu uprchlíků vymezenou až do roku 1989, jelikož ještě v letech 1988 – 1989 proběhla velká vlna útěků. Samozřejmě i po roce 1989 lidé Vietnam opouštěli, ale již se nejednalo o masový exodus, jako v předcházejících letech.

Vietnamští boat people byli Vietnamci, kteří z Vietnamu prchali na loďkách po pádu jihovietnamské vlády v dubnu 1975. V posledních dnech před vládním převratem se v Saigonu a blízkém okolí mohlo nacházet až 140 000 Vietnamců, kteří blízce spolupracovali s vládou Jižního Vietnamu a americkými silami, a kteří byli evakuováni a přesídleni do Spojených států amerických.⁴⁵ Tyto odjezdy byly začátkem déle než dvacet let trvajících exodu Vietnamců, kteří prchali především před perzekucí působenou novou vládou. Dle UNHCR zvraty, které následovaly po vítězství komunistů v roce 1975 v zemích bývalé Francouzské Indočíny – ve Vietnamu, Laosu a Kambodži, zapříčinily útěk více než tři milionů lidí. Hromadný odchod a obrovská mezinárodní odezva na tuto krizi vrhla UNHCR do vedoucí role ve složité, finančně nákladné, humanitární operaci. Když z Vietnamu, Laosu a Kambodži utekli první uprchlíci, byly každoroční výdaje UNHCR celosvětově nižší než 80 milionů amerických dolarů. V roce 1980 se vyšplhaly až na 500 milionů amerických dolarů.⁴⁶

Prvním cílem vietnamských boat people byly státy v Jihovýchodní Asii, Hongkong a dokonce i vzdálená Austrálie. Neznámý počet uprchlíků zahynul na moři. Při příjezdu do země, kde získali dočasný azyl, dostali status uprchlíka.⁴⁷

Jak uvádí autoři Freeman James M. a Nguyen Dinh Huu ani jedna země v regionu, kromě

45 GIBNEY, Matthew J., HANSEN, Randall. *Immigration and asylum: from 1900 to the present, Vol. 1*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2005, str. 666.

46 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 79.

47 GIBNEY, Matthew J., HANSEN, Randall. *Immigration and asylum: from 1900 to the present, Vol. 1*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2005, str. 666.

Číny a Japonska,⁴⁸ nepodepsala Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, ani tzv. Newyorský protokol z roku 1967.⁴⁹ To pro vietnamské uprchlíky znamenalo, že jim žádná země na počátku indočínského exodu v roce 1975 nedala povolení zůstat natrvalo a některé ze zemí jim dokonce nedaly ani dočasné povolení. Dle UNHCR Singapur odmítal povolit vyloštění jakýchkoliv uprchlíků, pokud od cílových zemí nedostal záruku, že přijmou všechny vyloštěné uprchlíky během následujících 90 dní. Malajsie a Thajsko se často uchýlovalo k vytlačování lodí z jejich pobřeží. Jak rostl počet uprchlíků v táborech, tak rostl zároveň i nesouhlas s přijímáním dalších uprchlíků. Země dočasné ochrany (též země prvního azylu)⁵⁰ začaly mít vážnější obavy, protože hromadný odchod Vietnamců nekončil ani tři roky po ukončení války; naopak se zdálo, že připlouvají ve větších a organizovanějších skupinách. Co také přidalo k napětí, byl fakt, že některé lodě přistávající u břehů zemí jihovýchodní Asie nebyly malé dřevěné rybářské loďky, ale nákladní lodě s ocelovým trupem najaté místními pašeráky přivážející více než dva tisíce lidí najednou. Například v listopadu 1978 přistála u břehů Port Klang v Malajsi 1,5 tunová nákladní loď a žádala o povolení vyloštění 2 500 Vietnamců. Malajské úřady trvaly na navrácení lodi zpět na moře.⁵¹ V červnu 1979 se počet příjezdů dramaticky zvýšil a podle zdrojů mohl dosahovat až k 54 000.⁵² Pět tehdejších členů ASEAN⁵³ – Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur a Thajsko – vydalo varování, že už nebudou přijímat žádné další uprchlíky.⁵⁴

V letech 1975 – 1995 připlulo do zemí prvního azylu podle autorů Gibneyho a Hansena celkově 796 310 vietnamských uprchlíků. Dalšíh 42 918 přišlo po souši. Kvůli novému

48 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 10.

49 Přestože jednotlivé země měly své vlastní postupy, jak vytyčit, kdo je uprchlík a kdo ne, byly ovlivněny UNHCR a jejich kritérii. Definice uprchlíka použitá v mezinárodním zákoníku je založena na tzv. Newyorském protokolu z roku 1967, což byla revize Ženevské konvence z roku 1951.

Zdroj: FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 4.

50 Dočasná ochrana je ochranný institut výjimečné povahy existující vedle mezinárodní ochrany. Smyslem je rychle a účinně reagovat na hromadné přílivy vysídlených osob ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země svého původu. Může se jednat o osoby, které uprchly z oblastí ozbrojených konfliktů nebo endemického násilí, nebo osoby, kterým vážně hrozí systematické nebo obecné porušování lidských práv, či osoby, které se staly oběťmi takového porušování lidských práv.

Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d> dne 2.4.2012.

51 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 82.

52 GIBNEY, Matthew J., HANSEN, Randall. *Immigration and asylum: from 1900 to the present, Vol. 1*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2005, str. 666.

53 Sdružení států jihovýchodní Asie.

54 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 83.

plánu z roku 1989 bylo více než 100 000 uprchlíků posláno zpět do Vietnamu.⁵⁵ Takový byl průběh masového opouštění Vietnamu.

2.1 První vlna v roce 1975

Již od 1. do 28. dubna 1975 probíhala operace Babylift, při které bylo evakuováno 2 700 vietnamských a kambodžských dětí, z nichž 1 800 vstoupilo na území Spojených států amerických.⁵⁶ Tyto děti vytvořily první vlnu příjezdů do USA.

Jak uvádí autor Vo Nghia M. dne 15. dubna 1975 se USA rozhodlo pro evakuaci svých občanů a 17 600 Vietnamců, kteří pracovali pro americkou vládu. Pod tlakem se prezident Ford nakonec rozhodl pro evakuaci až 200 000 lidí.⁵⁷ Evakuaci měl řídit ambasador Martin. Ten ji však spustil až 29. dubna a v tu chvíli bylo už na úspěšnou evakuaci všech lidí příliš pozdě.⁵⁸ Operace dostala jméno Frequent Wind.⁵⁹ Tajným svolávacím heslem k dostavení se na místa určená pro evakuaci byla v rádiu zahraná píseň „I’m Dreaming of a White Christmas“, následovaná hlášením „teplota v Saigonu je 40,6° a zvyšuje se“.⁶⁰ Podle zdrojů bylo ve dnech 29. a 30. dubna ze střechy americké ambasády v Saigonu evakuováno 7 806 lidí.⁶¹ Poslední vrtulník odtamtud odletěl 30. dubna ráno v 7:53.⁶²

Od počátku dubna se také na 40 000 uprchlíků shromažďovalo na ostrově Phú Quốc. Jak také autor Vo Nghia M. uvádí, v době, kdy byl Saigon dobyt, vše, co se mohlo plavit, mířilo směrem k moři. Okolo stovky malých lodí se shromáždilo kolem americké nákladní loď

55 GIBNEY, Matthew J., HANSEN, Randall. *Immigration and asylum: from 1900 to the present, Vol. 1*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2005, str. 667.

56 http://www.dod.gov/pubs/foi/International_security_affairs/vietnam_and_southeast_asiaDocuments/15.pdf dne 2.4.2012.

57 <http://www.asian-nation.org/exodus.shtml> dne 2.4.2012.

58 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 64.

59 Původně bylo v plánu použití letadel, ale kvůli bombardování v blízkosti letecké základny, to nebylo možné a přistoupilo se na použití helikoptér. O použití helikoptér se rozhodlo až během dopoledne dne 29. dubna 1975. http://www.globalsecurity.org/military/ops/frequent_wind.htm dne 2.4.2012.

60 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 65.

61 http://www.globalsecurity.org/military/ops/frequent_wind.htm dne 2.4.2012.

62 <http://www.history.com/this-day-in-history/operation-frequent-wind-begins> dne 2.4.2012.

Greenville Victory. Kapitán se rozhodl nalodit maximálně 6 000 lidí. Limit byl později zvýšen na 10 000, ale přicházeli další a další lidé.⁶³ Dle určitých zdrojů poslala americká vláda několik lodí, aby kotvily mimo výsostné vody Vietnamu a vzaly na palubu všechny uprchlíky. Započala operace New Life. Operace New Life měla dvě fáze: 1) evakuace 111 919 uprchlíků na Guam a jejich pozdější přesídlení; 2) politicky citlivá repatriace 1 546 uprchlíků.⁶⁴ Dalších 20 000 uprchlíků mířilo na Filipíny na lodích patřících armádě Jižního Vietnamu.⁶⁵

Uprchlíci byli prověřováni dobrovolnickými agenturami, aby vyhovovaly cílové hostící zemi. Zpočátku nebyla žádná kritéria, avšak později si každá země stanovila svá kritéria: Norsko si vzalo pacienty s nemocným srdcem. Nový Zéland přijal svobodné ženy, Holandsko slepé, Francie kriminálníky a psychiatrické případy a USA všechny rolníky a rybáře.⁶⁶ Mnoho uprchlíků nevědělo, co přesídlení znamená, a nemohli si dovolit být vybíraví.

Díky operacím Babylift a New Life a americkému vojsku bylo od 4. dubna do 3. září 1975 do USA přesídleno 93 987 sirotek a uprchlíků z jihovýchodní Asie.⁶⁷

Podle UNHCR byl po organizovaných evakuacích ze strany USA počet uprchlíků, kteří se sami na lodích vydali do sousedních zemí jihovýchodní Asie, nízký. Koncem roku 1975 se v Thajsku nacházelo okolo 5 000 vietnamských uprchlíků, v Hongkongu kolem 4 000, v Singapuru 1 800 a na Filipínách jich bylo 1 250.⁶⁸

2.2 Vlny po roce 1975

Co se týká uprchlíků, kteří prchali až po roce 1975, příčinou jejich útěku už nebyla pouze obava z možné perzekuce, ale také ekonomické a další důvody.

63 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 74.

64 http://www.globalsecurity.org/military/ops/new_life.htm dne 2.4.2012

65 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 74.

66 Tamtéž, str. 78.

67 http://www.globalsecurity.org/military/ops/new_life.htm dne 2.4.2012.

68 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 81.

V období od května 1975 do března 1978 dle autora Vo Nghia M. ožebračilo jihovietnamskou společnost především zavedení socialismu, založení „nových ekonomických zón“ (NEZ) a uvěznění bývalých oficiálů a vojáků Armády Jižního Vietnamu (ARVN). Mnoho civilistů bylo posláno do NEZ, kde museli obdělávat půdu, která byla téměř neplodná. Lidé s nízkým příjmem nebo oficiálně neschválenou prací, pokud přestáli tlak, aby byli přesídleni z přeplněných měst na venkov, nedostávali přidělové karty na potraviny. To znamenalo, že se museli obrátit na černý trh, kde byly ceny mnohonásobně vyšší. Tím měla vláda docílit, že lidé brzy pozbyli svých úspor. Občané byli sice obecně s hanojskou vládou nespokojeni, ale během roku 1975 a 1976 byl počet útěků minimální, protože se snažili sžít s novým režimem. Ovšem během roku 1977, jak rostla jejich občanská nespokojenost, začal se zvyšovat i počet útěků.⁶⁹

Kvůli špatné situaci v ekonomice vláda zavedla v dubnu 1978 program kolektivizace v deltě Mekongu. K exodu z jihu přispělo kromě upadající ekonomiky také špatné počasí způsobující pokles úrody a ozbrojený konflikt s Kambodžou. Jak ve své knize píše Bruce Grant, na počátku roku 1978 měla vláda pod kontrolou pouhou jednu třetinu zboží, které bylo v oběhu. Dne 23. března 1978 byl všechen soukromý obchod zrušen. Na 30 000 obchodů bylo zavřeno a jejich majetek zkonfiskován. Na to doplatili obzvláště Číňané, protože především oni byli vlastníky daných obchodů. Dne 3. května vláda pevně chopila ekonomiku do svých rukou. Byla představena jednotná měna pro celou zemi. Řešil se také vzdor mezi lidmi pěstující rýži, což byli především Vietnamci, a zprostředkovateli obchodu, což byli především Číňané. Číňané měli tím pádem z obchodu s rýží větší zisky, což se Vietnamcům samozřejmě nezamlouvalo. Od července do října řádily tajfuny a povodně zaplavily nížiny po celém Vietnamu, což znamenalo ztráty ve výnosech. V říjnu Vietnam požádal o mezinárodní pomoc. V listopadu poklesly přiděly rýže z 11 kg na 4 kg měsíčně pro obyvatele měst a z 18 kg na 8 kg pro obyvatele venkova.⁷⁰ Vlna uprchlíků tak vzrostla a 160 000 etnických Číňanů uprchlo po zemi do Číny.⁷¹

69 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 83.

70 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 97.

71 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 84.

V období od ledna do prosince 1979 Vietnam bojoval nejen s Kambodžou, ale také s Čínou. V Kambodži se v roce 1975 dostali k moci Rudí Khmerové. Potyčky mezi kambodžskou a vietnamskou armádou na společných hranicích nebyly výjimkou. Tisíce Vietnamců byly z Kambodže vyhnány.⁷² Rudí Khmerové prováděli čistky ve vlastních řadách a v rámci těchto čistek bylo zabito na 100 000 Kambodžanů.⁷³ Kvůli řádění Rudých Khmerů muselo prý až 750 000 Vietnamců opustit příhraniční provincie. I když Hanoj možná s počty přeháněla, důležité je to, že uprchlíci utíkali jak z Vietnamu, tak do Vietnamu.⁷⁴ Vpád vietnamských vojsk do Kambodže byl jedním z důvodů čínské invaze do Vietnamu. Dalšími důvody byly bližší politické vztahy Vietnamu se SSSR, incidenty na společných hranicích, spory o ostrovy v Jihočínském moři a exodus etnických Číňanů z Vietnamu. Čínská invaze ve Vietnamu byla zahájena 17. února 1979.⁷⁵ Boje skončily 4. března 1979 a 16. března 1979 Čína stáhla všechny své jednotky. Dva dny poté Peking oficiálně vyhlásil konec války.⁷⁶ Mobilizace, vyhoštění etnických Číňanů, osvobození mnoha bývalých úředníků ARVN z převýchovných táborů způsobilo další exodus boat people.

Po snížení počtu odjezdů na počátku 80. let se nová vlna uprchlíků zvedla v roce 1986, kdy se ekonomická situace opět zhoršila. Za velmi obtížných ekonomických situací posílali rodiče své děti samotné z Vietnamu. Děti se měly v zahraničí pokusit sehnat sponzory pro své rodiče, což na ně kladlo obrovský tlak.⁷⁷ Dle autorů Jamese Freemana a Nguyen Dinh Huua byly děti samy ještě nevyspělé a potřebovaly podporu rodičů, ale najednou se ocitly samy v cizí zemi. Přestože byly uvržené do situace, nad kterou neměly žádnou kontrolu, cítily se za to zodpovědné.⁷⁸ Byly velmi stresované rozporuplnými výhledy, které nebyly schopné vyřešit. Přestože repatriaci odmítaly, mnoho z těchto dětí bylo později posláno zpět do vlasti jako nezletilé osoby bez doprovodu.

72 HLAVATÁ, Lucie, aj. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 239.

73 Tamtéž, str. 240.

74 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 97.

75 HLAVATÁ, Lucie, aj. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, str. 245.

76 Tamtéž, str. 246.

77 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 57.

78 Tamtéž, str. 58.

2.2.1 Druhá vlna v letech 1975 – 1979

Jelikož většinu uprchlíků druhé vlny boat people tvořili etničtí Číňané, chtěla jsem v úvodu této podkapitoly nastínit vietnamsko-čínské vztahy od roku 1954. Po rozdělení Vietnamu na Vietnamskou demokratickou republiku na severu a Republiku Vietnam na jihu v roce 1954 se obě vlády v Hanoji i Saigonu snažili Číňany začlenit, bez většího úspěchu. V roce 1956 prezident Diệm vydal nařízení, aby Číňané přijali vietnamské občanství, nebo nebudou moci pokračovat v obchodu.⁷⁹ Většina z nich vietnamské občanství přijala. Ti, kteří občanství nepřijali, si poříдили vietnamského partnera a pokračovali v tom, co dělali dříve. Na severu se je Hanoj postupně snažila začlenit do byrokracie, továren, společností. Ale i nadále zůstávala malá hrstka soukromníků, která tam dominovala soukromému sektoru. Číňané byli nerozlučně spjati s událostmi v letech 1978 a 1979, které vyvolali masový exodus.

Na konci 70. let, kdy se schylovalo k válce mezi Vietnamem a Čínou, mnoho etnických Číňanů začalo utíkat ze země. Podle autora Robina Cohena se Hanoj zpočátku snažila přinutit čínské obyvatele, aby zemi neopouštěli, protože mnoho z nich mělo důležité funkce v administrativě nebo průmyslu. Na jihu žili Číňané především v Chợ Lớn, součásti Saigonu. Byli to tradiční obchodníci, kteří si sami sebe v nové socialistické ekonomice nedokázali představit. Někteří sice například po sňatku přijali vietnamské občanství, ale jenom málo z nich jich bylo ochotných sloužit v komunistické armádě, což bylo potřeba z důvodu mobilizace. V roce 1978 se něco změnilo. Do Hongkongu přišly zprávy, že vietnamská vláda vyžene politicky a ekonomicky „nepřizpůsobivé“ – údajně velkou část populace venkovských etnických Číňanů. V tu dobu tam, poté co v červenci Čína uzavřela své hranice, připlulo 6 609 uprchlíků. Po měsíc trvající invazi Číny ve Vietnamu, Hanoj zaujala proti Číňanům jasné stanovisko. Dostali na výběr dvě možnosti: přestěhovat se a pracovat na venkově v „nových ekonomických zónách“, na místech, kde bylo stěží možné přežít, protože půda potřebná k vypěstování jakýchkoliv plodin k obživě byla téměř neplodná, nebo útěk zaplacený dostatkem zlata nebo tvrdé měny.⁸⁰ Po ukončení invaze v březnu 1979 se Číňané začali plavit směrem k Hongkongu. Přestože i nadále lidi opouštěli Vietnam na malých loďkách, jak uvádějí zdroje,

79 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 83.

80 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 380.

objevily se i lodě, které byly schopné převést 600 až 700 lidí.⁸¹

Protože uprchlíci používali zastaralé lodě, cesta jim mohla trvat pět až šest týdnů.⁸² Jak uvádí autor Bruce Grant, v lednu 1979 připlulo do Hongkongu zhruba 2 000 lidí, v únoru a březnu kolem 3 000 každý měsíc, v dubnu 6 143, ale v květnu už jich bylo 17 683, v červnu 19 651, v červenci 8 797 a v srpnu okolo 3 000. Přes 62% z 68 678 boat people, kteří připluli do Hongkongu do poloviny srpna 1979, jich pocházelo ze severního Vietnamu a většina z nich byli etničtí Číňané. V roce 1979 zažil Hongkong největší příliv uprchlíků z Vietnamu. Jejich status uprchlíků byl obecně jen zřídka zpochybňován. Pro někoho byl nucený odchod šancí, na kterou čekali léta. Pro ostatní – rybáře, rolníky – to byla událost, která je vyhnala a zmátla. Někteří z Číňanů, kteří uprchli v roce 1978, se do Vietnamu vrátili v roce 1979 jako průvodci nebo jako členové guerillových jednotek při čínské invazi.⁸³

Pokud chtěli Vietnamci opustit Vietnam spolu s Číňany, museli si pořídit falešné čínské dokumenty. Dokumenty se prodávaly za 5 000 vietnamských dongů (1 429 amerických dolarů). Statistiky Hongkongu ukazují, že mezi 1. lednem a polovinou srpna 1979 do Hongkongu připlulo jenom 3 972 etnických Vietnamců.⁸⁴

Podle zdrojů mohl exodus ze severního Vietnamu do Číny pravděpodobně začít už v roce 1977. Ale teprve až v dubnu 1978 Peking obvinil vietnamské autority z perzekuce desítky tisíc lidí čínského původu, kteří dlouhodobě žili ve Vietnamu.⁸⁵ Jejich útěk způsobil strach, že by byli chyceni ve válce mezi Čínou a Vietnamem.

Jak ve své knize uvádí autor Bruce Grant, vietnamský tajemník úřadu pro zahraniční věci, Nguyễn Cơ Thạch, v rozhovoru pro New York Times 7. srpna 1979 řekl: „Etničtí Číňané v severním Vietnamu jsou chyceni v pasti. Pokud podporují Vietnamce proti Číňanům, jsou

81 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 108.

82 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 88.

83 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 89.

84 Tamtéž, str. 116.

85 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 84.

podezřelí. Pokud podporují Číňany proti Vietnamcům, jsou také podezřelí. Pokud zůstávají nestranní, pochybují o nich obě strany. Proto je pro ně velmi obtížné zůstat.“⁸⁶

Lidé z jihu, kteří nestačili uprchnout v květnu nebo červnu 1975, hledali způsoby, jak ze země utéct o několik let později. Před útekem bylo nutné si zajistit loď, opravit ji, sehnat palivo a jídlo na černém trhu za vysoké ceny. Pak bylo potřeba vyjednat s místními bezpečnostními organizacemi „PSB“ (Public Security Bureau), které měly taktéž podle Bruce Granta tajnou podporou vlády, místo, kde bude zajištěn přístup k lodi, cenu za každého cestujícího. Poplatky v období 1978 a 1979 byly za dospělého člověka v rozmezí asi 2 400 – 3 000 amerických dolarů (zhruba 300 – 380g zlata) a pro děti od 5 do 15 let zhruba 1 200 – 1 500 amerických dolarů (150 – 190g zlata).⁸⁷ Poplatky se lišily podle místa a doby, případ od případu. Proud úteků z Jihu byl slabý zhruba až do poloviny roku 1978, kdy bouře a záplavy napáchaly škody v zemědělství, čímž se ještě zhoršila ekonomická situace.⁸⁸ Bylo to ve stejnou dobu, kde se Hanoj rozhodla zbavit Číňanů při přípravě na válku s Čínou. Navíc byla nutná mobilizace a mnoho obyvatel bývalé Republiky Vietnam nechtělo sloužit v severovietnamské armádě. Velká vlna boat people z jihu započala v dubnu 1978.⁸⁹ Autor Vo Nghia M. uvádí, že velkou část tvořili kromě etnických Číňanů také katolíci, kteří se v roce 1954 přesunuli ze severu na jih. Nacházeli se mezi nimi i členové sekt Hòa Hảo a Cao Đài. Strach z toho, co by se mohlo stát, byl mocným faktorem. Obecně byli méně vzdělaní než první vlna a neměli takový vztah k západu. Později měli vážné problémy při navykání si životu v nové zemi. Více než polovina lidí v druhé vlně byla mladší 20 let. Plavili se k Malajsii nebo Indonésii, aby se vyhnuli Thajsku a pirátům v tamní oblasti. Používali motorizované lodě, a pokud vše plynulo tak jak mělo, cesta jim zabrala pouze pět až sedm dní.⁹⁰

Použití nákladních lodí na přepravu uprchlíků vytvořilo novou dimenzi. Nákladní lodě byly bezpečnější a zisk pro vietnamskou vládu, dle Bruce Granta, vyšší. Zdroje uvádí především tři nákladní lodě, a to Southern Cross, Hai Hong a Huey Fong. Southern Cross byla 950 tunová

86 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 83.

87 Tamtéž, str. 109.

88 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 88.

89 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 99.

90 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 88.

nákladní loď, která přivezla do Malajsie 1 220 indočínských uprchlíků.⁹¹ Malajsie loď nenechala vyložit, dokud UNHCR nedostalo potvrzení od USA, Kanady a Austrálie, že přijmou všechny uprchlíky. Hai Hong byla 75 m dlouhá a 12 m široká nákladní loď z roku 1948. Přivezla do Indonésie přes 2 500 uprchlíků a požadovala pomoc UNHCR.⁹² Musela ale opustit vody Indonésie. Doplnila k Malajsii. Kapitán byl spolu s patnácti člennou posádkou zatčen. Huey Fong měl být na plavbě z Bangkoku na Tchaj-wan. Když proplouval kolem jižního Vietnamu, ohlásil, že zachránil spoustu uprchlíků na moři a vydal se směrem do Hongkongu. Na palubě bylo 3 318 mužů, žen a dětí z jižního Vietnamu, především etničtí Číňané. Po jejich vylovení začalo vyšetřování. Na lodi bylo postupně nalezeno 132 kg zlata.⁹³

Pokud potřebuje velký počet lidí uprchnout, najde se někdo, kdo bude z jejich tíživé situace profitovat. Zprávy ukazují, že export lidí z jižního Vietnamu byl organizován především etnickými Číňany. Ti ve Vietnamu chtěli utéct, ti mimo Vietnam byli připraveni pomoc za účelem zisku. Byli to Číňané žijící v sousedních nekomunistických zemích – Hongkongu, Macau a Tchaj-wanu. Obchod s uprchlíky byl organizován pomocí osobních kontaktů navázaných dávno před rokem 1975. Autor Bruce Grant se domnívá, že se toho se rozhodla využít vietnamská vláda. Hanoj samozřejmě popírá, že by v obchodu s uprchlíky byla zapletená, ale svědectví tisíců uprchlíků a evidence nákladních lodí je těžko popíratelná.⁹⁴

V letech 1978 a 1979 mohlo podle zdrojů k břehům různých asijských zemí připlout až 300 000 uprchlíků.⁹⁵ Tyto země se začaly obávat toho, že uprchlíci zůstanou natrvalo, proto nechtěly nadále poskytovat azyl a začaly vytlačovat připlouvající lodě zpět na moře. Jako odpověď na tuto krizi USA v letech 1979 a 1980 přijaly dalších 167 000 uprchlíků.⁹⁶

91 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 117.

92 Tamtéž, str. 121.

93 Tamtéž, str. 124.

94 Tamtéž, str. 124.

95 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 88.

96 Tamtéž, str. 89.

2.2.2 Třetí vlna v letech 1980 – 1989

Mezi lety 1980 a 1984 připlulo do táborů čtvrt milionu uprchlíků. Poslední velká krize byla v roce 1988 a 1989, kdy ke břehům zemí poskytující azyl dorazilo více než 120 000 uprchlíků.⁹⁷ V té době byla ale většina států neochotná přijmout další nově příchozí. Jak uvádí autor Vo Nghia M., UNHCR se rozhodlo vyhodnotit demografii této vlny a zjistilo:

- Většinu tvořily nezletilé osoby (mladší 15 let) bez doprovodu (51%). Úředníci UNHCR předpokládali, že byli posláni svými rodiči, aby zajistili možnost dostat se do cílových zemí. Bylo ale také možné, že jejich rodiče byli velmi chudí a nemohli si dovolit zajistit jim lepší budoucnost ve Vietnamu, a proto je poslali pryč, aby zkusili najít své štěstí někde jinde.
- Lidé spojení s minulým režimem (10%). Vysoce postavení z armády, policie, úředníci bývalé Republiky Vietnam. Mnoho z nich uteklo po propuštění z táborů.
- Rybáři (10%) a rolníci (9%). Tito lidé měli velké rodiny. Celkově tvořili 19% případů.
- Odborníci – lékaři, učitelé, zdravotní sestry, architekti, administrativní pracovníci (3%). Zedníci, mechanici, řidiči, apod. tvořili 16% případů.⁹⁸

I ve třetí vlně většina ze severu a ze středu prchala do Hongkongu. Rybáři tvořili 75% a studenti zbylých 25%.⁹⁹ Podle autora Cohena připlulo v letech 1980 a 1981 na malých lodkách nebo záchranných člunech přes 6 700 a 8 470 vietnamských uprchlíků. Proto byla hongkongskou vládou dne 2. července 1982 zavedena nová opatření. Strategie uzavřených center znemožňovala pohyb mimo centra. Utichající naděje na přesídlení mimo region, přesto „humánně neodmítnout nikoho, kdo hledá azyl“, měly zastrašit a zastavit pokračující příjezdy. Příjezdy klesly na 7 836 v roce 1982 a byly na rozmezí od 1 112 do 3 651 v letech 1983 – 1987. Jako důsledek krize v roce 1979 bylo přes 64 000 Vietnamců přesídleno během tří let. Potom počty klesly v průměru na 3 000 za rok během 80. let.¹⁰⁰ Spojené státy, Kanada, Velká Británie a Austrálie byly i nadále hlavními cílovými zeměmi. Z jihu lidé pluli do Malajsie

⁹⁷ VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 97.

⁹⁸ Tamtéž, str. 98.

⁹⁹ Tamtéž, str. 98.

¹⁰⁰ COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 380.

nebo Indonésie. Skladba uchazečů o azyl se po roce 1980 výrazně změnila. Mnoho zemí je považovalo za „ekonomické migranty“. Proto nebyli vhodní na přesídlení. Mnoho z nich se po výsledku muselo vrátit do Vietnamu.

Podle autora Vo Nghia M. byla v roce 1979 první vlna přesídlených uprchlíků již dobře zařízená. Byli to kvalifikovaní lidé s lepším vzděláním: 37% hlav domácností mělo střední vzdělání a 16% vysoké. Téměř dvě třetiny byly schopné mluvit anglicky. V prosinci 1978 mělo zaměstnání 94,9% lidí. Třetina si vydělala více než 200 dolarů za týden. Mnoho z nich však pracovalo na pozicích nižších, než byla jejich kvalifikace.¹⁰¹

Druhá vlna uprchlíků už nebyla tak kvalifikovaná a měla nižší vzdělání. Kolem 40% z nich tvořili Číňané, kteří byli většinou obchodníci bez většího vzdělání.¹⁰² Protože si svou cestu zaplatili, přijeli se svými rodinami. Jejich cesta nebyla tak strastiplná jako cesta opravdových boat people, kteří museli sami čelit moři, bouřím, hladu, žízni. Přestože jim vietnamská vláda zabavila většinu majetku, mnoho z nich si našlo způsob, jak si schovat zlato, šperky. Ostatní byli vojáci ARVN, kteří před útekem strávili nějaký čas v táborech. Protože strávili v táborech víc času, byli také více nemocní než ti, kteří přijeli dříve. Zažili skomírající ekonomiku a malý trh práce v hosticích zemí.

Třetí vlna na tom byla ještě hůř. Přišla o mnoho později a kvůli komunistickému režimu měla minimální vzdělání. Lidé byli posláni do převýchovných táborů, kde bojovali o svůj život. Po propuštění byli hlídáni policií, protože zůstali podezřelí. Když přijeli do západních zemí, všimli si, že ti, kteří přijeli dříve, se za ta léta stačili ekonomicky stabilizovat. Museli však začít u podřadných prací. Okamžitě cítili ten rozdíl. Nejen že byli na dně americké společnosti, ale také pozadu za ostatními Vietnamci, kteří přijeli dříve. Cítili se jako vydědenci jak ve Vietnamu, tak v zahraničí. Bylo pro ně velmi těžké se sžít se vším. Začali být frustrovaní, zoufalí a začali rezignovat. Mnoho z nich už nechtělo dál snít: stali se z nich nezaměstnaní, zvýšili počet lidí bez domova a stali se žebráky.

101 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 98.

102 Tamtéž, str. 99.

3. KDO BYLI BOAT PEOPLE

„... we are the foam
floating in the vast ocean
we are the dust
wandering in endless space...“
(Anonymous)¹⁰³

– v mém volném překladu: „My jsme ta pěna vznášející se na obrovském oceánu, my jsme ten prach toulající se po nekonečném prostoru.“ Dle autora Vo Nghia M., žádná jiná slova asi lépe nevyjádří strastiplnost cesty uprchlíků než slova tohoto verše. Pohled na tyto lidi pronásledované smůlou, bojující s mořem a bouřemi, v malých přeplněných lodkách, byl tragický. Diaspora v letech 1975 – 1992 zahrnovala více než 2 miliony lidí prchajících do jiných zemí, aby našli svobodu, která v jejich zemích nebyla.¹⁰⁴ Zahrnovala lidi různých národností, stejně jako lidi s různým společensko-politickým a náboženským pozadím jako vojáky, odborníky, nacionalisty, rybáře, buddhisty, katolíky, komunisty a navrátilce.

3.1 Vojáci

Většina vojáků jihovietnamské armády utekla ze země po propuštění z převýchovných táborů. Protože vydrželi v táborech po celou stanovenou dobu a neutekli, nehrozilo jim při útěku ze země takové nebezpečí, jaké hrozilo těm, kteří z táborů utekli a poté se pokoušeli o útěk z Vietnamu. Přesto mohli být okamžitě posláni zpět do táborů. Jak uvádějí zdroje, cestu si buď zaplatili zlatem (zhruba 113 – 226 gramů), nebo byli do USA přesídleni později díky ODP. Tento program umožnil vojákům ARVN, kteří strávili v táborech déle než 3 roky, registrovat se a žádat o přesídlení. Bylo to součástí dohody s hanojskou vládou. Doktoři, kteří pracovali pro ARVN se většinou zapsat nemohli, protože v táborech strávili jenom 2,5 roku. Museli si svou cestu zaplatit jako ostatní lidé.¹⁰⁵

103 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 115.

104 Tamtéž, str. 115.

105 Tamtéž, str. 119.

Jako zajímavost bych chtěla uvést, že podle autora Vo Nghia M. vůbec první boat people byli Američané a jejich spolupracovníci žijící v oblasti Cần Thơ. Časně zrána dne 29. dubna 1975 Việt Cộng vypálil na Cần Thơ, provinční město 4. armádního sboru, několik raket. Nenapáchaly velké škody a nepočítalo se ani s dalším útokem v blízké budoucnosti. Ale ani ze Saigonu nepřicházely dobré zprávy. Po dobytí poslední pevnosti armády Jižního Vietnamu v Xuân Lộc, asi 64 kilometrů severovýchodně od Saigonu, se předpokládalo, že i Saigon bude dobyt každým dnem. O evakuaci z Cần Thơ jednal americký konzul Terry McNavara a zástupci CIA. Rozhodli se pro použití lodí, aby umožnili evakuaci většího počtu lidí. Evakuace začala v poledne 29. dubna 1975. Na palubě bylo i několik Vietnamců s vysokou vojenskou hodností. Byli to jediná Američané, kteří z Vietnamu v roce 1975 prchli na lodích.¹⁰⁶ Uvádím to jako zajímavost z toho důvodu, že Američané nebyli boat people v pravém slova smyslu. Sice prchali z Vietnamu na lodích, ale nebyli to uprchlíci, jelikož dle definice UNHCR zmíněné v úvodu je uprchlík člověk, který z určitých důvodů prchá ze své domoviny.

3.2 Odborníci a nacionalisté

Odborníci byli lidé různých profesí. Byly mezi nimi politici, učitelé, majitelé obchodů, obchodníci a profesionálové. Mnoho z nich bylo opět dle autora Vo Nghia M. zároveň také nacionalisty, a proto chtěli v zemi zůstat i po pádu Saigonu a pomoci budovat novou zem. Ale hanojská vláda je měla brzy zklamat. Mnoho z nich následně uteklo z Vietnamu pouze s oblečením. Někteří tiše opustili své domy a věci, aby nepřilákali pozornost komunistických úředníků. Kdyby při útěku neuspěli, zůstala jim naděje, že by se mohli vrátit domů. Mnoho lidí bylo šťastných, že mohlo opustit Vietnam, proto dobrovolně předalo své domy a majetek státu ještě před svým odjezdem.¹⁰⁷

3.3 Rybáři

Rybáři byli jediná lidé, kteří mohli uprchnout, kdy se jim zachtělo. Stejně jako v roce 1954,

¹⁰⁶ VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 116.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 119.

obvykle utíkali s rodinou a v mnoha případech si vydělali peníze navíc, když na své lodi odvezli příbuzné a přátele. Rybáři byli přítomní v každé vlně, protože vlastnili a měli přístup k lodím. Věděli, jak navigovat na oceánu, přestože neměli moc zkušeností s plavbou na otevřeném moři. Rybáři a rolníci vytvořili většinu uprchlíků při třetí vlně.¹⁰⁸

3.4 Buddhisté a katolíci

Mnoho katolíků, obzvláště ti, kteří utekli před komunismem ze severu na jih v roce 1954, nemělo jinou možnost než prchat znovu. Věděli, že by v komunistickém Vietnamu nemohli žít. Vytvořili tak velké procento uprchlíků během první vlny. Mezi boat people bylo také pár buddhistických mnichů, jako například Thích Thiện Quảng, buddhistický vůdce pagody Ân Quang v Ho Či Minově Městě, která byla centrem komunistické opozice. Jeho misí bylo dle Bruce Granta dostat se do USA a OSN a promluvit tam o náboženské perzekuci ve Vietnamu. Thích Thiện Quảng popsal společný boj náboženství, zahrnující buddhismus, protestantství, Hòa Hảo, Cao Đài, a tajných ozbrojených skupin odporu, kteří organizovali nespokojené Vietnamce pro plánovou vzpouru v roce 1981. Protesty proti perzekucím začaly už v roce 1976, kdy se dvanáct buddhistických mnichů a mnišek upálilo na masové ceremonii v deltě Mekongu v Cần Thơ. V letech 1977 – 1979 se v Ho Či Minově Městě upálilo dalších osmnáct duchovních.¹⁰⁹ Buddhističtí vůdci byli umlčeni a posláni do zapadlých oblastí. Pagody byly zavřeny a náboženství nebylo povoleno. Někteří věřící byli zastřeleni.

3.5 Číňané

Jedna skupina etnických Číňanů, kteří byli vyhnáni ze své země, přišla do Vietnamu na přelomu 18. a 19. století. Vládnoucí panovník dynastie Nguyễn jim povolil usadit se v deltě Mekongu a v nejjihnější části Vietnamu.¹¹⁰ Dle zdrojů byli Číňané, žijící na jihu Vietnamu, pravděpodobně nejbohatšími uprchlíky. Tím, že zemi opouštěli téměř legálně, mohli si své

108 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 121.

109 GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979, str. 107.

110 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 141.

bohatství (nejčastěji ve formě zlata a diamantů) vzít s sebou. Přestože si oficiálně mohli odvést pouze 57 gramů zlata na člověka, mnoho z nich našlo způsob, jak peníze ukrýt a odvést.¹¹¹ Většina si s sebou vzala několik stovek až tisíc dolarů. Všechny své úspory dali na to, aby pro sebe a svou rodinu zaplatili cestu z Vietnamu. Číňané na rozdíl od Vietnamců, mohli Vietnam opustit oficiální nebo polooficiální cestou. Cestovali se svými rodinami a také ve velkých skupinách. Proto je nenapadali piráti a tím trpěli méně než jiní boat people. Mnoho z nich mělo tolik štěstí, že byli přesídleni do cílových zemí bez toho, aby dlouhé roky zůstávali v záchytných táborech.¹¹²

3.6 Komunisté

I samotní komunisté, jak uvádí autor Vo Nghia M, pokud se cítili zastrašováni svými druhy, museli před komunistickým režimem utéct. Ukazovalo to pouze to, jak se tajil nesouhlas ve straně – odstraněním rebelujících. Mezi uprchlíky bylo i několik zkorumpovaných komunistických úředníků, kteří se poté, co pod nátlakem vymámili z lidí peníze, rozhodli uprchnout. Objevilo se i několik případů, kdy se pár komunistů přimíchalo mezi uprchlíky a pak ve vietnamské komunitě působili jako špioni.¹¹³

3.7 Navrátilci

Na tomto místě je potřeba se zmínit také o opačném směru pohybu uprchlíků. Navrátilci mohli zahrnovat lidi ze všech výše zmíněných skupin. Někteří uprchlíci totiž začali po příjezdu do záchytných táborů pociťovat pochybnosti o svém útěku. Po čase stráveném na moři a v táborech se rozhodli, že útek nebyl správným řešením a chtěli se vrátit zpět. Stýskalo se jim po domově. Nic v okolí jim nebylo povědomé. Nebyli zvyklí žít ve stanech a čekat v řadě na jídlo. Podepsala se na nich také nečinnost a nuda. Necítili se jako svobodní, byli zavření v táborech. Mimo tábory byl zvláštní svět – jinak mluvící lidé a jiná kultura.

111 Například žena, která připlula do Darwinu v Austrálii, měla ve speciálním korzetu ukrytých 250 000 dolarů v hotovosti, šperky a zlato. Takové případy byly ale vzácné.
Zdroj: VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 124.

112 Tamtéž, str. 124.

113 Tamtéž, str. 125.

Nevěděli, jestli by někdy mohli do takové společnosti zapadnout. Okolo 2 000 uprchlíků se přihlásilo k návratu do Vietnamu. S tím jim měla pomoci UNHCR, ale postup byl pomalý. Dne 16. října 1975 se 1 546 uprchlíků s americkým doprovodem vydalo směrem ke Cam Ranh.¹¹⁴ Po příjezdu byli ale okamžitě zatčeni. Ženy byly zadrženy týden a pak propuštěny.¹¹⁵ Všichni muži byli zavřeni do táborů s nejvyšší ostrahou. Komunisté byli podezřívaví. Mysleli si, že byli Američany vycvičeni jako špióni. Proto je čekaly převýchovné tábory. Po propuštění si několik z nich svůj útěk zopakovalo.

Autor Vo Nghia M. ve své knize uvádí, že nikdo nečekal, že by Vietnamci kdy vstoupili na západní půdu. Vietnamští uprchlíci utíkali kvůli své bezpečnosti a doufali, že je přijme nějaká sousedící země. Nebyli připraveni na migraci samotnou. Nestudovali cizí jazyk a útěk neplánovali. Neměli s sebou žádné doklady ani teplé oblečení. Migrace však nabrala nečekaných rozměrů. Nepředpokládalo se, že USA přijme tak velký počet uprchlíků. V roce 1975 vláda a kongres předpokládaly, že přijmou nanejvýš 150 000 až 200 000 lidí. Číslo se však vyšplhalo na víc než milion lidí. Za tři desetiletí se tak Vietnamci stali třetí nebo čtvrtou nejpočetnější menšinou v USA.¹¹⁶

Hostící země si ze začátku přesídlené Vietnamce pletly s Číňany. Ale jak vzrůstal jejich počet, začala vynikat jejich identita a unikátní kultura. Na rozdíl od Číňanů, kteří do USA přišli za prací a obchodem, Vietnamci hledali svobodu.

114 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 127.

115 Tamtéž, str. 128.

116 Tamtéž, str. 129.

4. CESTY BOAT PEOPLE

„Unlock your hearts and let them come inside.
Give those who've lost their country, lost their all,
a chance to live out their expatriate lives.“

(Ha Huyen Chi)¹¹⁷

– ve volném překladu: „Odemkněte svá srdce a nechte je vejít dál. Dejte těm, kteří ztratili svou zemi, ztratili své vše, šanci žít mimo jejich vyhnanecké země.“

Jak se uprchlíci dostali do hostících zemí? Jejich cesty byly spletité a občas nepředvídatelné. Museli věřit, že se nad nimi moře a piráti smilují. Útěk neplánovali, a když přišla jeho chvíle, mohli si pouze vybrat dva způsoby – utéct buď po zemi, nebo po moři. Většina si jako první možnost zvolila útěk po moři. Cestovali ve velkých skupinách.

V této kapitole se nejprve věnuji pirátství v Jihočínském moři, což uprchlíkům na jejich cestě způsobovalo nemalé potíže. Následně jsou stručně popsány hlavní směry, kudy se uprchlíci z Vietnamu plavili a zda to podle určitých zdrojů byla spíše bezpečná nebo nebezpečná cesta. Závěr této kapitoly se týká situace uprchlíků v azylových táborech.

4.1 Pirátství v Jihočínském moři

Pirátství v Jihočínském moři je dle UNHCR tak staré jako mořeplavba sama. Pro vietnamské boat people a pro ty, kteří je chtěli chránit, to znamenalo nepředstavitelný teror. Byl to velký problém. Jen v roce 1981, když na pobřeží Thajska připlulo 452 lodí a přivezlo 15 479 uprchlíků, byly statistiky UNHCR alarmující: z celkového počtu bylo 349 lodí v průměru třikrát napadeno; 578 žen bylo znásilněno; 228 žen bylo uneseno; a 881 lidí bylo mrtvých nebo pohřešovaných.¹¹⁸

¹¹⁷ VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 130.

¹¹⁸ United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 87.

Koncem roku 1981 UNHCR založilo finanční sbírku za účelem možnosti zahájení protipirátského programu. Do sbírky se zapojilo 12 zemí a do června 1982 se vybralo 3,6 milionů a program mohl být zahájen.¹¹⁹

V Thajsku, jak uvádí UNHCR, protipirátské úsilí spočívalo v hlídkování na moři a ve vzduchu, což značně snížilo počet přepadení. Nicméně jak komisař Poul Hartling v té době poznamenal: „Přestože útoků, co se týče počtu, ubývá, tak kvalita přepadení vzrůstá... Co slyšíme nyní je mnohem horší, než se dělo v minulosti. Hlášení mluví o krutosti, brutalitě a nelidskosti, která jde dál, než sahá moje představivost. Uprchlíci jsou napadáni noži a holemi. Dějí se vraždy, loupeže, znásilnění a to vše na tomto světě.“¹²⁰

Od roku 1984 se protipirátský program UNHCR postupně přesouval a vedl akce na souši. Jednotky thajské policie a úředníci registrovaly rybářské lodě, vyfotily členy posádek a provedly veřejnou kampaň upozorňující na tresty za pirátství. UNHCR pomohlo spojit oběti pirátství s policií, pomohlo s monitorovanými soudními procesy, zařídilo převoz svědků ze zahraničí a tlumočnické služby pro vyšetřování. Počátkem roku 1987 bylo napadeno jen 8% lodí připlouvajících do Thajska.¹²¹

Dále dle UNHCR byly opět už v roce 1988 zaznamenány případy většího násilí při přepadech. Více než 500 lidí bylo mrtvých nebo pohřešovaných. V roce 1989 se toto číslo navýšilo na 750. Vzrostl počet znásilnění a únosů. V srpnu 1989 úředník UNHCR, který zachraňoval přeživší po útoku, popsal, jak piráti vynášeli muže po jednom, zbili je a pak je zabili sekerou. Na palubě zůstalo 71 mrtvých včetně 15 žen a 11 dětí. Protipirátská experti se domnívali, že za vzrůstem násilí na moři mohou úspěchy pozemních akcí. Důmyslnější vyšetřování vedlo k většímu počtu zatčení a usvědčení.¹²² Po polovině roku 1990 se neobjevily žádné zprávy o pirátství na vietnamských lodích a v prosinci 1991 byl

119 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 87.

120 Tamtéž, str. 87.

121 Tamtéž, str. 87.

122 Tamtéž, str. 87.

protipirátský program pozastaven.¹²³

4.2 Severovýchodně do Hongkongu

Hongkong má rozlohu 1 974 km², z čehož tři čtvrtiny tvoří kopce nebo pusté ostrůvky. V porovnání s 26 lidmi na km² v USA a 230 lidmi na km² v UK, je Hongkong s hustotou obyvatelstva 5 390 osob na km² jedním z nejhustěji obydlených míst na světě. Dle autora Robina Cohena první skupina 3 743 Vietnamců dorazila do Hongkongu na dánské nákladní lodi, Clara Maersk, v květnu 1975. Během roku 1975 do Hongkongu připlulo 11 544 Vietnamců a otevřená centra, kde byla svoboda pohybu a práce mimo tábory, byla připravena ubytovat je do doby, než budou přesídleni do zámoří. Méně než 1 200 uprchlíků připlulo na malých loďkách v letech 1976 a 1977.¹²⁴ Jak uvádí autor Vo Nghia M., většina (70%) pocházela ze severního Vietnamu. Pouze jeden z dvaceti uprchlíků ze severu byl etnický Vietnamec, zbytek tvořili Číňané. V roce 1978 připlulo 3 400 lodí, jejichž počet se v roce 1988 vyšplhal až na 18 000. Tato cesta probíhala většinou klidně. V oblasti se nevyskytovali žádní piráti. Byla to nejbezpečnější cesta.¹²⁵ Jak dále uvádí autor Cohen, během více než dvacetileté zkušenosti si Hongkong prošel počtem proměn. Na tíživou situaci desítek tisíc Vietnamců, kteří se vydali na náhodnou plavbu na lodích neuzpůsobených plavbě po moři, odpovídal během prvních 5 let s dobročinnými zájmy a sympatiemi. Když hlavní cílové země začaly trpět přílivem uprchlíků, Hongkong na tom nebyl jinak. Postoj Hongkongu se tak vzhledem k vietnamským migrantům proměnil v dočasný stav ambivalence. Hongkong zažíval nesmírné frustrace při jednání s britskou vládou, která sama opakovaně zamítla zvýšit počet přijatých uprchlíků, ale přesto trvala, aby se Hongkong nevzdával své zodpovědnosti jako země prvního azylu. V červnu roku 1988, kdy se zavedl proces vyšetřování, byla „protivietnamská“ nálada hongkongské veřejnosti na samém vrcholu. Vietnamci byli odpovědní za 10 % zločinů ročně páchaných v Hongkongu.¹²⁶ To vyvrcholilo v repatriaci 51 boat people ze zadržovacího centra 12. prosince 1989 ve tři ráno. Uprchlíci byli odvezeni na letiště osmi bezpečnostními jednotkami (200 těžkooděnců) a poslání speciálním letem do

123 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 87.

124 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 380.

125 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 134.

126 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 383.

Hanoje. Tento tah Hongkongu okamžitě obdržel mezinárodní kritiku.¹²⁷

4.3 Východně na Filipíny

Kvůli izolaci Filipín se jednalo o jednu z nejnebezpečnějších cest. Pouze 10 000 z 300 000 uprchlíků se v letech 1975 – 1979 vydalo na Filipíny.¹²⁸ Je možné, že mnoho dalších to nepřežilo, a proto jsou pravá čísla neznámá. Vietnam od Filipín dělí téměř 1 529 kilometrů otevřeného moře. Navíc v druhé půlce cesty hrozilo nebezpečí ztroskotání na korálových ostrovech a útesech, které se nachází západně a jihozápadně od ostrova Palawan. Tyto atoly pohřbily v Jihočínském moři mnoho lodí.

4.4 Jihozápadně do Malajsie, Thajska a Indonésie

Přestože plavba tímto směrem byla dle zdrojů kvůli přítomnosti pirátů jednou z těch velmi nebezpečných cest, byla zároveň tou nejpoužívanější cestou. Protože se do Malajsie, Thajska, Singapur a Indonésie plavilo nejvíce uprchlíků, tamní tábory byly brzy přeplněné. Proto tyto země jako první zavedly vytlačování lodí s uprchlíky zpět na moře.¹²⁹ Uprchlíci, kteří připlouvali do Malajsie v polovině roku 1979, měli tu smůlu, že asijské národy odmítaly přijmout jakékoliv další uprchlíky. Uprchlíci se plavili od jednoho tábora do druhého. To byly dle autora Vo Nghia M. asi jejich nejtěžší chvíle, když vyčerpaní, hladoví, žízniví připluli k zemi, kde je místo vřelého vítání zaháněly výstřely zpět na moře. Někteří malajští námořníci dokonce sami potopili několik lodí s uprchlíky.¹³⁰

4.5 Jihovýchodně do Austrálie

Málo uprchlíků mělo v plánu plout až do Austrálie – jednak kvůli vzdálenosti, ale také proto,

127 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 384.

128 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 134.

129 Tamtéž, str. 137.

130 Tamtéž, str. 138.

že jim podle zdrojů Australané mohli připadat až příliš cizí. Pokud je přijala nějaká země v jihovýchodní Asii, nebyla potřeba se plavit dál do Austrálie. Když však do Austrálie začali připlouvat první uprchlíci, Australané si uvědomili, že se problém s uprchlíky už netýká jenom regionu jihovýchodní Asie, ale týká se i jich. Austrálie nakonec otevřela svou náruč a přijala třetí nejvyšší počet uprchlíků na světě.¹³¹

Volba útěku po souši nebo po moři záležela na osobním přesvědčení uprchlíků, vztahu k moři, znalosti zeměpisu. Mnoho lidí si vybralo útěk po souši, aby se vyhnuli pirátům, bouřím na moři, nebo protože jim nevyšel plánovaný útěk po moři v minulosti. Moře v mnoha lidech budí hrůzu. Odhaduje se, že polovina všech boat people zemřela na moři. Přestože byl odhad snížen na 10 – 15%, počet je stále astronomický: téměř 100 000.¹³²

4.6 Situace v azylových táborech

Podmínky v azylových táborech nebyly vždy dobré. Dle autorů Freemana a Nguyena, kteří měli možnost navštívit jeden azylový tábor v Hongkongu, v táborech občas z několika důvodů propukaly výbuchy násilí. Důvody mohly být například: extrémní přelidněnost, špatné jídlo, nedostatek organizovaných a produktivních aktivit, nejistota a strach z násilné repatriace. Necitelné jednání stráží k uklidnění situace nepomáhalo. Uprchlíci žili buď v chatkách, nebo stanech. V chatkách bylo v létě příliš velké teplo, ve stanech byla v zimě příliš velká zima.¹³³ Dále autoři uvádějí, že moskytiéry se poskytovaly jenom tříčlenným rodinám. Uprchlíci dostávali malé přiděly jídla. Jídla bylo dost na to, aby je to udrželo naživu, ale bylo tak špatně uvařené, že si mnoho lidí svá jídla převařovalo, což bylo později zakázáno.¹³⁴ Výše uvedení autoři psali o své zkušenosti z hongkongského tábora. Podmínky v jednotlivých táborech se lišily. Zajisté byl rozdíl mezi tábory v Austrálii a tábory například v Thajsku nebo Malajsii.

131 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 140.

132 Tamtéž, str. 140.

133 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 20.

134 Tamtéž, str. 21.

I v nejlepších táborech byly porušovány mezinárodní standardy.¹³⁵ V těch nejhorších táborech byly zejména děti tvrdě poznamenány. Než se zavedlo CPA, zůstávaly v táborech půl roku až rok. Po zavedení zůstávaly tři až pět let. Některé děti byly přesídleny, většina však byla poslána zpátky do Vietnamu.¹³⁶ Ve všech zemích byly tábory demoralizujícím vězením. Dle zdrojů byl tábor na indonéském ostrově Palawan táborem s nejlepšími podmínkami v jihovýchodní Asii. Na rozdíl od ocelových klecí obklopující hongkongské tábory, plot na Palawanu byl z drátů, takže pro ty, kdo by chtěli utéct, nečinil žádnou překážku. Ale nebylo to zapotřebí, jelikož uprchlíci mohli volně opouštět tábory dvěma hlavními branami.¹³⁷

Co se týče vyšetřovacích procesů, kterými uprchlíci museli projít, byly dle autora Cohena s odvoláním na Amnesty International a Komisi právníků pro lidská práva (Lawyers Committee for Human Rights) zjištěny následující chyby: nedostatek adekvátních právních rad a pomoci, zamítnutí práva mít během vyšetřování zákonného zástupce, předpojaté a nekompetentní imigrační úředníky, neschopnost zajistit přesný zápis vyšetřování, neschopnost adekvátně informovat žadatele o azyl o důvodech zamítnutí jejich požadavků.¹³⁸ I autor Cohen se zmiňuje o situaci v hongkongských táborech.

135 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 29.

136 Tamtéž, str. 138.

137 Tamtéž, str. 40.

138 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 382.

5. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE TÝKAJÍCÍ SE INDOČÍNSKÝCH UPRCHLÍKŮ

5.1 Ženevská konference 1979

V polovině roku 1979 bylo podle UNHCR přesídleno až 200 000 indočínských uprchlíků, ale dalších 350 000 uprchlíků stále zůstávalo v zemích prvního azylu v regionu. Během první poloviny roku tohoto roku spadali na jednoho člověka, který byl přesídlen, tři uprchlíci, kteří teprve dorazili do táborů. Koncem června 1979 země ASEAN oznámily, že další uprchlíky už přijímat nebudou.¹³⁹

Jako odpověď na krizi s uprchlíky v roce 1979 svolalo UNHCR mezinárodní konferenci v Ženevě, kde zasedlo 65 vlád. Většina vlád odsouhlasila finanční pomoc uprchlíkům v zemích prvního azylu a zajištění jejich přesídlení mimo jihovýchodní Asii. Vietnam souhlasil, že se pokusí zastavit ilegální odjezdy a místo toho bude prosazovat program kontrolovaných odjezdů – ODP. Tento program měl umožnit kvalifikovaným lidem přímé přesídlení z Vietnamu do západních zemí. Navíc Indonésie a Filipíny slíbily, že založí místní centra, která by měla urychlit možnost přesídlení. Dle zdrojů bylo od července 1979 do července 1982 přesídleno 623 800 uprchlíků.¹⁴⁰ Hlavními cílovými zeměmi byly Spojené státy americké, Austrálie, Kanada a Francie. Jak uvádějí autoři Freeman a Nguyen, mělo do USA díky ODP přijet více než 400 000 lidí.¹⁴¹

Z velké části také ustalo vytlačování lodí s uprchlíky od břehů zemí prvního azylu, což dříve uprchlíkům působilo značné problémy. Vietnam začal udělovat vysoké pokuty za nedovolený útěk, proto počet příjezdů uprchlíků klesl. Pomalu se začaly formovat povolené odjezdy. Během 18 měsíců bylo podle UNHCR mimo jihovýchodní Asii přesídleno více než 450 000 indočínských uprchlíků. Ani v letech 1980 – 1986 přesídlování neustávalo.¹⁴² V 70. a 80. letech většina vietnamských uchazečů o azyl automaticky dostala status uprchlíka a později

139 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 84.

140 Tamtéž, str. 85.

141 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 11.

142 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 84.

byla přesídlena. Tisíce Vietnamců ale dále prchaly ze své země a země prvního azylu byly čím dál tím méně ochotné poskytnout jim dočasný azyl.¹⁴³

Od roku 1986 příjezdy vietnamských uprchlíků znovu prudce vzrůstaly a začalo být zřejmé, že bude nutné přijít s novým plánem. Podle UNHCR objevily tisíce občanů bývalé Republiky Vietnam novou cestu skrze Kambodžu a pak krátkou plavbou lodí na břehy východního Thajska. Na konci roku 1987 thajské úřady začaly navádět lodě zpět na moře. Další desítky tisíc lidí ze severu si také našlo novou cestu skrze jižní Čínu do Hongkongu, kde se v roce 1988 ocitlo více než 18 000 uprchlíků z Vietnamu.¹⁴⁴ To byl v té době nejvyšší počet uprchlíků od doby krize v roce 1979. Proto Hongkong v roce 1988 a ostatní země v roce 1989 zavedly procedury vyšetřování. Dle autorů Freemana a Nguyena byli vyslechnuti dospělí se svými dětmi. O dětech bez rodičů, tzv. „nezletilých osobách bez doprovodu“, a o jejich nejlepším zájmu rozhodovaly speciální komise.¹⁴⁵ V květnu 1989 malajské úřady začaly opět přesměřovávat příjezdy lodí do Indonésie, jako tomu bylo o desetiletí dříve.¹⁴⁶

5.2 Ženevská konference 1989

Dle zdrojů bylo v azylových táborech jihovýchodní Asie v roce 1989 přibližně 160 000 uchazečů o azyl¹⁴⁷, z toho 50 670 Vietnamců.¹⁴⁸ Řešením této situace mělo být zavedení CPA. V Ženevě, deset let po první konferenci o indočínských uprchlících, podepsalo tento plán 51 vlád ze 77 přítomných.

Jak ve své publikaci uvádí autoři Gibney a Hansen, CPA mělo pět hlavních bodů: 1)

143 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 3.

144 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 88.

145 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 3.

146 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 88.

147 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 13.

148 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 85.

pokračování ve snižování nelegálních odjezdů z Vietnamu a zvyšování možnosti na organizovaný odchod; 2) poskytnutí částečného azylu pro žadatele, dokud se nerozhodlo o jejich statusu; 3) stanovení statusu žadatele o azyl podle mezinárodních standardů; 4) poskytnutí přesídlení těm lidem, kteří byli shledáni jako uprchlíci; 5) navrácení do vlasti osob, které nebyly shledány jako uprchlíci a usnadnit jim reintegraci do vietnamské společnosti.¹⁴⁹ Data přijetí CPA se v jednotlivých zemích lišila. Hongkong CPA podepsal 16. června 1988. Malajsie a Thajsko 14. března 1989, Indonésie 17. března, Filipíny 21. března.¹⁵⁰ Uchazeči o azyl, kteří připluli do těchto zemí po daných datech, museli projít vyšetřováním, aby jim byl přidělen status uprchlíka. Po zavedení CPA bylo podle údajů UNHCR 115 600 lidí vyšetřováno, z nich 32 300 osob dostalo status uprchlíka a bylo přesídleno. Zatímco 83 300 jich mělo být navraceno do vlasti.¹⁵¹

Konference v Ženevě specifikovala nové závazky. Ty například v Thajsku úspěšně zastavily vytlačování lodí zpět na moře, přestože Malajsie neustoupila ze své strategie přesměrovávání lodí s uprchlíky z jejích vod. S výjimkou Singapuru všechny země prvního azylu upustily od záruky přesídlení. Vietnam zvýšil tresty za ilegální útěk a UNHCR přišlo s novou mediální kampaní, která měla za úkol obeznámit případné uchazeče o azyl s novými opatřeními. Nová opatření mimo jiné zahrnovala také návrat do vlasti pro lidi, kteří neprojdou výsledkem.¹⁵² Díky mediální kampani UNHCR ve Vietnamu, CPA konečně ukončilo vlnu vietnamských uchazečů o azyl. Naposledy v roce 1989 žádalo o azyl zhruba 70 000 Vietnamců. V roce 1992 jich bylo jen 41 a tak zanedbatelný počet také zůstal.¹⁵³

V programu CPA bylo úspěšných celkově kolem 28% žadatelů o azyl. Hongkong, který zpovídal nejvíce uchazečů (60 275), měl zároveň nejnižší počet odsouhlasení (18,8%). Orgány UNHCR, které uznávaly statusy uprchlíků, se ujišťovaly, že nikdo s opodstatněným nárokem nebude odmítnut a poslán zpět do vlasti.¹⁵⁴

149 GIBNEY, Matthew J., HANSEN, Randall. *Immigration and asylum: from 1900 to the present, Vol. 1*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2005, str. 667.

150 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 14.

151 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 85.

152 Tamtéž, str. 88.

153 Tamtéž, str. 84.

154 Tamtéž, str. 85.

Jestliže úspěch konference z roku 1979 záležel na závazcích cílových zemí, pak v případě CPA záleželo na závazcích zemí prvního azylu a na zemích původu. V prosinci 1988, sedm měsíců před Ženevskou konferencí v roce 1989, UNHCR a Vietnam podepsaly Memorandum o porozumění, podle něhož Vietnam měl umožnit dobrovolný návrat bez trestů za útěk, urychlit ODP a povolit UNHCR monitorovat navrátilce a usnadnit jejich reintegraci.¹⁵⁵

Spekulovalo se o tom, že ODP v podstatě naváděl lidi k odjezdům ze země. Přestože tomu tak v mnoha případech mohlo být, umožnilo to těm, kteří plánovali odjezd, učinit tak legálním způsobem, což bylo lepší, než se vydat ilegální a nebezpečnou cestou. Pokud tomu taky bylo, byl to pouze jeden z mnoha faktorů povzbuzujících lidi k opuštění Vietnamu.¹⁵⁶

155 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. str. 89.

156 Tamtéž, str. 88.

6. REPATRIACE DO VIETNAMU

UNHCR podle zdrojů souhlasilo s repatriací lidí, kteří nebyli uznáni jako uprchlíci. Zkoušelo je přimět k návratu a aktivně se podílelo na jejich reintegraci ve Vietnamu, což jim způsobilo problémy s vietnamskými boat people. Ti se cítili podvedení organizací, která je měla chránit. V táborech podnikali proti UNHCR a zemím, které je měly poslat zpět, protesty. Občas to vyústilo až v násilné konfrontace se stráží a úředníky.¹⁵⁷

Jelikož bylo v dané době možné využít programů dobrovolných návratů, mezinárodní společenství nebyla schopná dosáhnout dohody na násilné repatriaci. Pokusy formulovat stanoviska, podle kterých by se rozhodovalo, zda se jedná o dobrovolné nebo násilné repatriace, měly pokračovat.

Jak uvádí UNHCR, země ASEAN, které poskytovaly azyl, později podepsaly vlastní programy ORP¹⁵⁸. Součástí těchto programů byl souhlas UNHCR s proplácením nákladů a poskytnutím logistické podpory při navracení lidí do vlasti. Zároveň ale trvalo na tom, že se nebude zapojovat do manévrů, které by zahrnovaly násilí. Nakonec však rozdíl mezi dobrovolnými a nedobrovolnými návraty nebyl tak úplně zřejmý. S tím v táborech rostlo napětí. Od roku 1992 se tempo repatriací zrychlilo. UNHCR mělo řídit pomoc při reintegraci a dohlíželo na více než 109 000 Vietnamců, kteří se nakonec kvůli CPA a ORP vrátili do Vietnamu.¹⁵⁹

K ulehčení návratu vietnamských „neuprchlíků“ do Vietnamu UNHCR zavedla program dobrovolných návratů (Voluntary Repatriation Programme). Od března 1989 do dubna 1993 se do Vietnamu díky tomuto programu navrátilo 27 830 Vietnamců. Vietnam později potvrdil i přijetí všech „neuprchlíků“ z hongkongských táborů. Zahrnovalo to i ty, kteří se do Vietnamu díky tomuto programu už jednou vrátili, ale pak znovu uprchli, aby získali další finanční podporu od UNHCR. Dne 12. května 1992 Vietnam a Hongkong dořešil detaily

157 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 63.

158 Orderly Return Programme – program řízených návratů.

159 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 85.

programu řízených návratů.¹⁶⁰ Hongkong dokonce poskytl Vietnamu i určitou finanční pomoc.

Počet vietnamských příjezdů se na počátku 90. let začal snižovat. Z Hongkongu se v letech 1991 a 1992 muselo do Vietnamu vrátit dle autora Cohena 11 793 Vietnamců. Dalších 42 898 lidí se mělo do Vietnamu vrátit do 1. října 1994.¹⁶¹

Nadále však tisíce lidí určených k repatriaci zůstávaly v táborech. Jak uvádí autoři Freeman a Nguyen, v březnu 1995 se UNHCR s podporou mezinárodních společenství rozhodlo pro násilnou repatriaci. V dubnu 1995 USA spustily nový program ROVR¹⁶². Cílem bylo propagovat dobrovolný návrat a zároveň nabídnout možnost přesídlení do USA. Možnost přihlásit se měli lidé, kteří se do Vietnamu vrátili do konce června 1996. Do tohoto programu se přihlásilo 9 000 lidí.¹⁶³

V roce 1995 už žádná ze zemí nepřijímala další uprchlíky. V roce 1996 byla většina uchazečů o azyl, až na několik tisíc lidí, přesídlena do cílových zemí, nebo navrácena do Vietnamu. Tábory, v kterých žili, se zavíraly. Na Filipínách dostalo dle zdrojů téměř 1 600 lidí povolení zůstat na neurčitě dlouho. Žili v prospívajícím táboře na ostrově Palawan. Poslední tábor v Hongkongu se uzavřel 1. června 2000. Jako poslední uzavíralo své tábory Thajsko.¹⁶⁴

Lidé se vraceli do všech provincií po celém Vietnamu, ale 80% navrátilců primárně vracelo do osmi přímořských provincií. Zhruba 25% navrátilců se po návratu minimálně jednou přestěhovalo, většinou do měst za prací. To pro UNHCR znamenalo ztížení monitorovacích povinností. Zpráva UNHCR ale zněla tak, že velká většina žádostí navrátilců se týkala ekonomické pomoci. Sledování neprokázalo, že by navrátilci byli pronásledováni.¹⁶⁵

160 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 382.

161 Tamtéž, str. 383.

162 Resettlement Opportunities for Vietnamese Refugees – možnosti přesídlení vietnamských uprchlíků.

163 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 15.

164 Tamtéž, str. 4.

165 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 91.

Dle zdrojů se za dobu osmi let kvůli programu CPA do Vietnamu vrátilo více než 109 000 uprchlíků. Na pomoc při jejich reintegraci nabídla UNHCR každému navrátilci peněžní dotaci v hodnotě 240 – 360 amerických dolarů. UNHCR také utratilo více než 6 milionů dolarů na malých projektech po celé zemi. Zaměřilo se na vodní, vzdělávací a společenskou infrastrukturu. V oblasti zaměstnanosti a vývoje pracovních příležitostí se UNHCR spoléhala na mezinárodní program Evropského společenství, který poskytnul navrátilcům a místním obyvatelům 56 000 půjček v rozmezí 300 – 20 000 amerických dolarů. Půjčky výrazně pomohly k vytvoření malých podniků a 88% půjček bylo splaceno.¹⁶⁶

¹⁶⁶ United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 91.

7. BOAT PEOPLE V USA

Přestože hlavních cílových zemí bylo několik, Spojené státy americké přijaly nejvyšší počet vietnamských boat people. Myslím si, že vzhledem k historii obou států, je vhodné věnovat vietnamským uprchlíkům v USA větší pozornost.

V roce 1975 otevřely Spojené státy americké své dveře pro více než milion Vietnamců. Nejvyšší počet jich dnes žije v Kalifornii, ale zabydleli se ve všech státech a ve většině velkých amerických měst.

Více než 175 000 vietnamských uprchlíků uteklo do Spojených států během prvních dvou let po pádu Saigonu.¹⁶⁷ Velká většina první vlny boat people přijela během několika týdnů a byla dočasně ukryta ve čtyřech provizorních táborech na základnách amerického vojska: Camp Pendleton v Kalifornii, Fort Indiantown Gap v Pensylvánii, Eglin Air Force Base na Floridě a Fort Chaffee v Arkansasu. Tato centra byla tranzitními místy, kde uprchlíci dostali status imigranta. Podle autora Vo Nghia M. byl Camp Pendleton zaplněný jako první. Většina uprchlíků si jako první zvolila Kalifornii kvůli tamějšímu podnebí.¹⁶⁸ Jak uvádějí autoři Freeman a Nguyen, v Camp Pendletonu byla provedena studie dětí. Děti s rodinami si vedly dobře, samotné děti bez rodin ne. Trpěly nespavostí, letargií a beznadějí. Tři z osmnácti dětí vykazovaly známky deprese. Američtí úředníci plně nechápali, jak moc zranitelné tyto děti jsou. K jejich rozrušení přispěli tím, že je vzali od vietnamských rodin, které se jich po cestě ujaly.¹⁶⁹ Ostatní uprchlíci byli jednoduše rozděleni do zbývajících tří středisek.

Uprchlíci zůstávali v tranzitních táborech v průměru několik měsíců a všichni z první vlny byli přesídleni do prosince 1975. Na přesídlení uprchlíků pracovalo devět dobrovolnických agentur, které dle autora Vo Nghia M. odvedly výbornou práci při zabydlování uprchlíků. Uprchlíkům se také museli najít sponzoři, kteří by jim v začátcích pomohli. V prosinci 1975 bylo na tento projekt vynaloženo 36 milionů dolarů. Po propuštění z táborů měli být uprchlíci

167 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 90.

168 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 78.

169 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 139.

rovnoměrně rozmístění po celých Spojených státech. Jenže poté, co se jejich život trochu ustálil, začala druhotná migrace. Většina si procházela truchlící fází a potřebovala s někým sdílet své pocity. Proto se začaly tvořit různé komunity, kde se uprchlíci mohli setkávat se svými druhy. Vietnamské komunity začaly fungovat v Kalifornii, Texasu a Washingtonu, DC.¹⁷⁰

Státy s nejvyšší populací uprchlíků v roce 1975 byly Kalifornie (20,9%), Texas (7%), Pensylvánie (5,5%), Florida (4,1%) a Washington (3,2%). V roce 1990 byla Florida a Pensylvánie nahrazena Minnesotou a New Yorkem. V tomto roce to vypadalo následovně: Kalifornie (39,6%), Texas (7,5%), Washington (4,7%), Minnesota (3,7%) a New York (3,6%). Většina uprchlíků žila v oblasti Little Saigon v Orange County v Kalifornii.¹⁷¹

Život uprchlíků v nové zemi nebyl jednoduchý. Měli tolik štěstí, že pro ně bylo při příjezdu do země všechno připraveno, přesto museli bojovat sami se sebou, naučit se jazyk, vydělat si na živobytí a snažit se pracovat na své budoucnosti. I většina dětí z první vlny to přes počáteční obtíže zvládla. Vystudovala školu a našla si zaměstnání. Přijala některé americké hodnoty a zvyky.

Ohlasy Američanů na první vlnu Vietnamců byly dle UNHCR pozitivní. Mnoho z nich cítilo jakousi vinu kvůli zapojení Ameriky do války, a proto možnost pomoci uprchlíkům přivítalo. Kostely fungovaly jako místní sponzoři, pomáhaly uprchlíkům zorientovat se v nové společnosti. První vlně uprchlíků se v USA dařilo pozoruhodně dobře. Většina z nich pocházela z měst v jižním Vietnamu. Více než čtvrtina hlav domácnosti měla vysokoškolský titul a přes 40% mělo střední vzdělání. Celkově byla tato skupina relativně kvalifikovaná a přizpůsobivá populace. Přestože přijeli do Spojených států v době vážné ekonomické krize, v roce 1982 mezi nimi byl vyšší počet zaměstnaných než mezi Američany.¹⁷²

Druhá vlna vietnamských uprchlíků začala do Spojených států přijíždět v roce 1978. Byli to

170 VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006, str. 81.

171 Tamtéž, str. 82.

172 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 90.

uprchlíci, kteří prchali před narůstajícími politickými represemi ve Vietnamu, mířenými především proti etnickým Číňanům. Přestože je obtížné dopátrat se přesných počtů, počet vietnamských boat people, kteří dorazili mezi rokem 1978 a 1997, se odhaduje dle zdrojů na 400 000.¹⁷³ Jak píše ve své knize autoři Freeman a Nguyen, byli tito lidé pro život ve Spojených státech vybaveni o poznání méně. Byli méně vzdělaní a měli spíše venkovský původ. Málo z nich mluvilo anglicky. Většina z nich zažila pronásledování ve Vietnamu, trauma na moři a drsné podmínky v uprchlických táborech v jihovýchodní Asii. Také na rozdíl od první vlny, kdy přijížděly většinou celé rodiny, tentokrát to byli většinou jen svobodní muži. Nezletilé osoby bez doprovodu, které do USA přijížděly koncem 70. let a během 80. let spolu s ostatními boat people, se potýkaly s ještě většími problémy. V komunistickém Vietnamu a útekem z něj strávily několik let. Nezletilí, kteří utekli na počátku 80. let, strávili v azylových táborech rok. Ti, kteří přijeli později, tam před přesídlením strávili několik let. Po příjezdu do USA se museli vyrovnat se vzpomínkami na útek a život v táborech. Dalším problémem byla neznalost angličtiny, která jim způsobovala problémy při komunikaci. Obzvláště jestli do Ameriky přijeli jako náctiletí, menší děti si zvykaly rychleji. Často měli problémy i se svými pěstouny kvůli rozdílným kulturním zvyklostem. Mnoho těchto dětí se nikdy necítilo být členy v pěstounských rodinách. Viděly samy sebe jako outsidersy.¹⁷⁴

Podle UNHCR v době, kdy dorazila tato skupina Vietnamců, začínalo být mnoho Američanů z uprchlíků vyčerpaných. Protiimigrantské cítění poháněné upadající ekonomikou vedlo na několika místech k útokům na Vietnamce. Podpora americké vlády také skomírala. V roce 1982 americká vláda zkrátila dobu, ve které pomáhala novým uprchlíkům. Přestože ekonomiky na tom byly Spojené státy ještě hůř než v roce 1975, zahájily nakonec několik opatření usilujících o zapojení uprchlíků do pracovního procesu tak rychle, jak jen to bylo možné. Mnoho boat people skončilo se špatně placenou prací, často bez možnosti se učit angličtinu nebo se aklimatizovat v novém prostředí. Přesto podle úřední studie americké vlády z roku 1985 o soběstačnosti uprchlíků z jihovýchodní Asie, byl jejich ekonomický status srovnatelný s jinými menšinami v Americe.¹⁷⁵

173 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 90.

174 FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003, str. 139.

175 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000, str. 90.

ODP založeno v roce 1979 umožnilo Vietnamcům emigrovat z Vietnamu přímo do Spojených států. Původně bylo určené pro příbuzné vietnamských uprchlíků, kteří už ve Spojených státech žili, a pro občany bývalé Republiky Vietnam, kteří měli blízké vazby s americkou vládou. Americká vláda později ODP rozšířila a zahrnula asijsko-americké děti (děti amerických vojáků) i bývalé politické vězně a vězně z převýchovných táborů. V letech 1979 – 1999 vstoupilo na území Spojených států díky ODP více než 500 000 Vietnamců. Bývalí političtí vězni a vězni z převýchovných táborů přijížděli traumatizováni jejich zkušenostmi z Vietnamu. Byli také starší než většina boat people. Bylo pro ně těžší najít si zaměstnání a práce, kterou dostávali, nebyla vůbec srovnatelná s jejich předešlým společenským postavením. Tyto faktory jak ekonomicky tak psychicky ztěžovaly jejich integraci. Nicméně celkově více než milion Vietnamců, kteří se ve Spojených státech usadili, a zejména druhá generace vietnamských Američanů se dobře přizpůsobila a dnes tvoří nedílnou součást americké společnosti.¹⁷⁶

Dle autora Caplana dosáhla většina boat people úspěchu, přestože do země vstoupila pouze s tím, co měla na sobě. Z Vietnamu si ve svých myslích odnesli povědomí o životě a o tom, jak by ho měli žít. I přestože byl v jejich vlasti chaos, byli motivováni a přáli si založit si nový domov v nové vlasti. Jediné, čeho se mohli držet, byly jejich kulturní zvyky. S nimi byli připraveni žít svůj život za nových okolností.¹⁷⁷

Pro mnohé muselo být rozhodnutí opustit Vietnam jedním z nejtěžších v jejich životě. Museli opustit vše, co znali. Museli čelit mnoha nejistotám, strachu z toho, že budou chyceni a zavřeni do vězení, bouřím na moři, hladu a pirátům. Navíc ani netušili, co je bude čekat po příjezdu do nové země.

Uprchlíci z Indočíny a jejich děti mají dle autora Caplana ve svém životě dva aspekty. Prvním aspektem jsou představy o tom, jaký by měl jejich život být, jak by ho měli vést. Tyto představy zdědili od svých rodičů. Jejich vlastní zkušenost v cílových zemích je aspektem druhým.¹⁷⁸ Byly tu tradice z minulosti a přítomnost, čili válka, velká migrace lidí, prudký

176 United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000str. 90.

177 CAPLAN, Nathan S., aj. *Children Of The Boat People, A Study Of Educational Success*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1991, str. 27.

178 Tamtéž, str. 41.

nárůst obyvatel ve městech a zoufalý boj o přežití v chaotické době. Zkušenosti a ideály z minulosti a hodnoty společenských vztahů a rodiny zůstaly. Uprchlíci je využili k přizpůsobení se novému životu. I přesto, že se odvíjí v jiné zemi a kultuře.

Dle autora Robina Cohena připomíná fenomén vietnamských boat people Arendtovu pronikavou analýzu vztahu mezi budováním státu a skupinami obětí. Ta ve zkratce zní asi tak, že když se stát rozhodne pro vytvoření identity na základě rasy, náboženství, národnosti a ideologie, vytvoří tím minority a skupiny obětí. Proces formování nového státu je často sám o sobě procesem tvořícím uprchlíky. Parafrázováním Arendta ti, kteří byli perzekutorem vyčlenění jako spodina nového státu, budou přijati a bude s nimi zacházeno jako se spodinou kdekoliv jinde.¹⁷⁹ Což ovšem podle mého názoru platí pro vietnamské boat people jen zčásti. Nepochybuji o tom, že jejich začátky v nových zemích, nejen v USA, byly těžké. Pokud však počáteční obtíže překonali, dařilo se jim relativně dobře. Druhá generace se do americké společnosti začlenila ještě lépe. Myslím si, že vietnamští uprchlíci jsou nyní víceméně rovnocennou součástí dané společnosti.

179 COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995, str. 384.

8. VIETNAMSKÁ VLÁDA A VIỆT KIỀU

Poslední kapitola mé bakalářské práce se týká Vietnamců žijících v zahraničí, pro které se běžně používá termín „Việt kiều“¹⁸⁰. Cílem této kapitoly je především popsat měnící se pohled vietnamské vlády právě na uprchlíky, čili pozdější Việt kiều. V době, kdy z Vietnamu začali utíkat první uprchlíci, se k jejich existenci vláda z politických důvodů nevyjadřovala. Až v 80. letech, kdy se Vietnam začal otevírat světu, vyzvala vietnamská vláda Vietnamce žijící v zahraničí, především z ekonomických důvodů, k návratu do Vietnamu.

Dle údajů vietnamského Ministerstva zahraničních věcí je v dnešní době celkový počet Vietnamců žijících v zahraničí vyšší než 3,2 milionu a žijí ve více než 100 státech po celém světě.¹⁸¹ Autorka Boobbyer uvádí, že nejvyšší počet Việt kiều žije v USA (přibližně 1,1 milionu). Další výrazné komunity Vietnamců jsou ve Francii (250 000) a Austrálii (160 000). Návštěvy ve Vietnamu mají povolené od roku 1988.¹⁸²

Mnoho „Việt kiều“ bylo nebo stále jsou dřívější „boat people“. Další opustili zemi díky programu ODP. Další Vietnamci opouštěli Vietnam za studiem či prací v 50. – 80. letech v rámci RVHP¹⁸³. Dle zdroje nejvyšší počet těchto Vietnamců byl ve Východním Německu.¹⁸⁴

Dle autorek Long a Oxfeld hráli Việt kiều v mnoha směrech klíčovou roli ve vietnamské společnosti během přechodné doby, kdy byly zahájeny reformy đổi mới. Od roku 1986, kdy byly dané reformy započaty, byl postoj vlády vůči západnímu kapitalismu střídavě kladný a záporný. Stejně tak vztahy s Vietnamci žijícími mimo Vietnam. Přesto Vietnam podle autorek tíhl k větší integraci vietnamské ekonomiky do regionálního a světového trhu a lepšímu přijetí Việt kiều.¹⁸⁵

180 Tento termín se vyskytuje například v knize: LONG, Lynellyn, OXFELD, Ellen. *Coming home?: refugees, migrants, and those who stayed behind*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004.

181 <http://mienthithucvk.mofa.gov.vn/Trangch%E1%BB%A7/tabid/54/Default.aspx> dne 9.5.2012.

182 BOOBYER, Claire, aj. *Vietnam, Laos & Cambodia* (2nd ed). Bath: Footprint, 2008, str. 254.

183 Rada vzájemné hospodářské pomoci.

184 BOOBYER, Claire, aj. *Vietnam, Laos & Cambodia* (2nd ed). Bath: Footprint, 2008, str. 254.

185 LONG, Lynellyn, OXFELD, Ellen. *Coming home? : refugees, migrants, and those who stayed behind*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004, str. 70.

Pro vietnamskou vládu byli Việt kiều v procesu reformem *đổi mới* velmi důležití, jelikož tvořili spojkou při vývoji obchodu na západním trhu a byli zdrojem kapitálu. Dle výše zmíněných autorek návrat Việt kiều do Vietnamu znamenal pro západní země konečnou výhrou nad komunismem. Povolení vrátit se bylo součástí širšího procesu otevírání společnosti a ekonomiky západu.¹⁸⁶

Během 90. let Vietnamci žijící v zahraničí se zájmem sledovali, jak vietnamská vláda uvolnila kontroly nad státní ekonomikou. Strana začala povzbuzovat zahraniční investory k investicím do Vietnamu. Otevřenější ekonomika spolu s obnovenými diplomatickými vztahy mezi USA a Vietnamem umožnily návrat mnoha Vietnamců žijících v USA. Jednalo se však především o návštěvy příbuzných.¹⁸⁷

Ovšem ještě než byly umožněné návštěvy, autorka Hu-DeHart uvádí, že dokud USA nezrušilo embargo uvalené na Vietnam, Vietnamci žijící v USA se obávali, že by jakýkoliv kontakt s příbuznými ve Vietnamu byl považován za ilegální. Po ukončení amerického embarga se vztahy mezi oběma státy normalizovaly.¹⁸⁸ Stanoviska vietnamské vlády od roku 1975 byly střídavě kladné a záporné. Dne 17. září 1997 premiér Võ Văn Kiệt přislíbil speciální výhody, ale jenom pro ty vietnamské intelektuály, kteří byli do země pozváni.¹⁸⁹

Vietnam v té době, v 90. letech, také zoufale sháněl kapitál, který by podpořil jeho slabou ekonomiku. Možným zdrojem, kterého si vláda všimla, byly peníze od Vietnamců žijících v zahraničí posílané příbuzným do Vietnamu. Ročně činily více než 600 milionů amerických dolarů.¹⁹⁰ V roce 1999 poslali Việt kiều do Vietnamu více než 1 miliardu amerických dolarů, což činilo téměř 4% celkové ekonomiky Vietnamu v daném roce. Vietnamská vláda dle zdroje tvrdila, že jsou Việt kiều nedílnou součástí Vietnamu, ale zároveň trvala na tom, že se

186 LONG, Lynellyn, OXFELD, Ellen. *Coming home? : refugees, migrants, and those who stayed behind*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004, str. 87.

187 WOODS, Shelton L. *Vietnam: a global studies handbook*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, 2002, str. 180.

188 HU-DEHART, Evelyn. *Across the Pacific: Asian Americans and globalization*. New York: Asia Society; Philadelphia: Temple University Press, 1999, str. 86.

189 Tamtéž, str. 87.

190 WOODS, Shelton L. *Vietnam: a global studies handbook*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, 2002, str. 182.

od vracejících se Vietnamců očekává podpora vlády a ne kritika politického systému. Ovšem samotní Vietnamci prý považovali Việt kiều za zrádce, kteří opustili zemi v době, kdy je velmi potřebovala.¹⁹¹

Jen malá část peněz posílaných do Vietnamu skončila v místních bankách. Průzkumy dle zdroje ukazují, že až 2 miliardy amerických dolarů drželi Vietnamci mimo systém bank. Přes všechny snahy vietnamské vlády přilákat investory, investice od Vietnamců žijících v zahraničí tvořili zhruba 1% ze všech zahraničních investorů. Vietnamská vláda podnikla několik kroků, aby přilákala vietnamské zahraniční investory, jako například určité snížení daní, více vstupové vízum a různé další výhody.¹⁹² Jak ale uvádí autor Woods, vyskytlo se několik problémů. Việt kiều například od státu požadovali navrácení jejich bývalého majetku. Dalším problémem bylo také dvojí občanství, které Vietnam neumožňoval. Ve Vietnamu je na ně použit dvojitý standard. Pokud se to hodí, zachází se s nimi jako s občany Vietnamu, jindy zase jako s cizinci.¹⁹³

Vláda ale také počítala s investicemi do koupě půdy. Dle autorky Boobbyer si totiž Việt kiều mohou od roku 2000 zakoupit půdu do osobního vlastnictví. To také způsobilo, že pozemky v Ho Či Minově Městě a Hanoji jsou jedny z nejdražších v Asii. Problém s investicemi Vietnamců žijících mimo Vietnam je částečně ten, že mnoho z nich prchalo z Vietnamu před perzekucí a stále pochybovalo o vietnamské vládě. Ta byla v podstatě tatáž, před kterou utíkali. Vláda se zas obávala, že by Việt kiều mohli mít vliv na postupné oslabení nadvlády komunistické strany.¹⁹⁴

Na závěr této kapitoly bych ráda uvedla určité shrnutí dle článku dostupného z internetového zdroje Los Angeles Times. V něm se ve zkratce píše následující: Vietnamská vláda dříve vnímala Việt kiều jako nepřátelské, roztrpčené venkovany zbavené majetku, kteří hledali nový domov a kteří snili o dni, kdy hanojská vláda padne a Vietnam, jak si ho pamatovali, bude znovuzrozen. Časy se ale mění a v současné době přijímají mladí Việt kiều pozvánky

191 WOODS, Shelton L. *Vietnam: a global studies handbook*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, 2002, str. 181.

192 JOHNSTON, Douglas M, FERGUSON, Gerry A. *Asia-Pacific legal development*. Vancouver, B.C.: UBC Press, 1998, str. 140.

193 WOODS, Shelton L. *Vietnam: a global studies handbook*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, 2002, str. 182.

194 BOOBYER, Claire, aj. *Vietnam, Laos & Cambodia* (2nd ed). Bath: Footprint, 2008, str. 254.

vietnamské vlády, která chce začít čerpat z jejich ekonomické síly a inteligence. Nový Vietnam je velmi odlišný od toho, jak si ho pamatují jejich rodiče a ti, kteří ho opustili. Mladí Việt kiều jsou produktem dvou světů, většina vnímá angličtinu jako svůj první jazyk. V mnoha případech jsou ve Vietnamu cizinci, ale jsou zároveň mostem, který má pomoci spojit dané země a jejich vzájemnou animositu po válce. První Việt kiều začali do Vietnamu přijíždět koncem 80. let. Jejich cesta byla spojena s několika problémy. Hanoi se obávala anti-revolucionářů. Nebylo jednoduché dostat vízum. Ve Vietnamu byly pod policejním dohledem. Museli se ubytovat v hotelích a návštěvy příbuzných měli povolené pouze během dne. Měli omezenou svobodu pohybu. Ale před několika lety Hanoi uznala, že by Vietnamci žijící v zahraničí mohli být určitou silou při vývoji Vietnamu. Komunita Việt kiều posílala miliardu amerických dolarů ročně svým rodinám do Vietnamu. Vietnamská vláda odhadovala výši jejich příjmů na 20 miliard dolarů ročně. Pokud by investovali 10% svých příjmů, znamenalo by to pro Vietnam 2 miliardy ročně. Potenciál byl zřejmý. Hanoi uvolnila zákony, aby ulehčila návrat a pobyt Việt kiều ve Vietnamu na dobu neurčitou. Dle vlády firmy Vietnamců v zahraničí nebo jednotlivci investovali do 50 oficiálních projektů.¹⁹⁵

195 <http://articles.latimes.com/1997/nov/04/news/mn-50055/> dne 8.5.2012.

ZÁVĚR

Na závěr bych chtěla stejně jako v úvodu podotknout, že má práce neměla za úkol popsat celou problematiku vietnamských uprchlíků. Týká se pouze takzvaných „boat people“, což by se dalo přeložit jako „lidé na člunech“. Tento termín se používá pro vietnamské uprchlíky, kteří z Vietnamu prchali bezprostředně po vládním převratu v roce 1975 a několika následujících letech.

Z různých, často politických důvodů je k dané tematice velice těžké najít literaturu psanou ve vietnamštině. Zajisté by bylo možné sehnat vietnamsky psanou literaturu od uprchlíků, tu je ale ze zřejmých důvodů nemožné pokládat za objektivní zdroj informací. Vietnamskou literaturu jsem použila pouze v první kapitole, která se týká několika důvodů vzniku fenoménu vietnamských boat people, a v poslední kapitole, která se týká měnícího se postoje vietnamské vlády vůči Vietnamcům žijícím v zahraničí. Tam bylo možné využít internetového zdroje vietnamského Ministerstva zahraničních věcí. Jinak jsem vycházela především z knih vydaných v anglickém jazyce, i přesto, že některé z nich mají vietnamského autora.

Co pro mě bylo během psaní překvapující, bylo zjištění, že mezi Vietnamci prchajícími na lodích bylo i několik Američanů, kteří museli ke svému útěku použít také lodě. Sice nebyli boat people v pravém slova smyslu, jelikož boat people byli uprchlíci, kteří prchali před možnou perzekucí. Uprchlík, jak je známo, je člověk, který opouští svou domovinu. Po vládním převratu v roce 1975 se k moci ve Vietnamu dostala komunistická strana, a proto je určitě pozoruhodný i fakt, že se mezi uprchlíky nacházelo také několik bývalých příslušníků komunistické strany. Ti dle zdrojů utíkali z několika důvodů. Byli to buď zkorumpovaní úředníci, nebo členové strany, kteří přestali s vládou souhlasit. Mezi uprchlíky se našli i tací, kteří po příplutí do jednoho z azylových táborů v jihovýchodní Asii, začali o svém útěku pochybovat a rozhodli se pro návrat do Vietnamu. Na první pohled je možná zarážející, že se někdo po tak strastiplné cestě, jaké boat people na moři většinou zažívali, rozhodne pro dobrovolný návrat. Nehledě na podmínky, které je čekaly po návratu do Vietnamu.

Neumím si také představit situaci, která dovede rodiče k tomu, aby poslali své nezletilé dítě samotné do úplně cizí země. Podle mého názoru musela být daná situace velice nepříznivá, pokud donutila rodiče, aby své dítě poslali na cestu, která pro něj také mohla znamenat smrt.

Věc, kterou bych ještě chtěla v závěru mé práce zmínit, jsou zločiny proti lidskosti. Alespoň já bych tak nazvala strategii několika států v regionu jihovýchodní Asie. Pokud měly přeplněné záchytné azylové tábory, nebo jednoduše odmítaly přijetí dalších indočínských uprchlíků, vytlačovaly příplouvající lodě od svých břehů zpět na široké moře. V některých případech jim daná země poskytla alespoň palivo, jídlo a vodu a ukázala jim směr, kterým se měli na moři vydat. Jindy je jednoduše silou a zbraněmi poslali zpět na moře. Někteří boat people neměli ani tolik štěstí, aby k nějaké zemi vůbec dopluli. Ačkoliv se to v mnoha případech boat people podařilo, ukázalo se, že jich neznámý počet zemřel na moři. Jelikož nikdo ve Vietnamu nezapisoval počty odplouvajících, skutečné číslo se zřejmě nikdy nedozvíme.

BIBLIOGRAFIE

- BOOBBYER, Claire, aj. *Vietnam, Laos & Cambodia* (2nd ed). Bath: Footprint, 2008
- CAPLAN, Nathan S., aj. *Children Of The Boat People, A Study Of Educational Success*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1991
- COHEN, Robin. *The Cambridge Survey Of World Migration*. New York: Cambridge University Press, 1995
- ĐẶNG, Trường. *Hỏi đáp sự kiện lịch sử Việt Nam. Tập III*. Hà Nội, NXB Văn hóa – Thông tin, 2010
- FREEMAN, James M., NGUYEN, Dinh Huu. *Voices From Camps: Vietnamese Children Seeking Asylum*. Seattle: University of Washington Press, 2003
- GIBNEY, Matthew J., HANSEN, Randall. *Immigration and asylum: from 1900 to the present, Vol. 1*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2005
- GRANT, Bruce. *The Boat People: An „Age“ Investigation with Bruce Grant*. New York: Penguin Books, 1979
- HLAVATÁ, Lucie, aj. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008
- HU-DEHART, Evelyn. *Across the Pacific: Asian Americans and globalization*. New York: Asia Society; Philadelphia: Temple University Press, 1999
- JOHNSTON, Douglas M, FERGUSON, Gerry A. *Asia-Pacific legal development*. Vancouver, B.C.: UBC Press, 1998
- LÊ, Hữu Tri. *Prisoner of the Word: A Memoir of the Vietnamese Reeducation Camps*. Seattle, WA: Black Heron Press, 2001
- LÊ, Mậu Hân, aj. *Đại cương lịch sử Việt Nam. Tập III*. Hà Nội, NXB Giáo dục, 2005
- LONG, Lynellyn, OXFELD, Ellen. *Coming home? : refugees, migrants, and those who stayed behind*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004
- NGUYEN, Van Canh, COOPER, Earle. *Vietnam under Communism, 1975 – 1982*. Stanford, California: Hoover Institution Press, 1983
- TRẦN, Nam Tiên, aj. *Hỏi đáp lịch sử Việt Nam. Tập 9. Từ Xuân Mậu Thân (1968) đến chiến dịch Hồ Chí Minh (1965 – 1975)*. T.P. Hồ Chí Minh, NXB Trẻ, 2009
- United Nations High Commissioner for Refugees. *The State of World's Refugees, 2000: fifty years of humanitarian action*. Oxford: Oxford Press, 2000
- VO, Nghia M. *The Bamboo Gulag: Political Imprisonment in Communist Vietnam*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2004

VO, Nghia M. *The Vietnamese Boat People, 1954 and 1975 – 1992*. Jefferson, N.C.: McFarland & Co., 2006

WOODS, Shelton L. *Vietnam: a global studies handbook*. Santa Barbara, Calif. : ABC-CLIO, 2002

Internetové zdroje:

<http://articles.latimes.com/1997/nov/04/news/mn-50055/>

<http://articles.latimes.com/2001/aug/08/local/me-31712>

<http://mienthithucvk.mofa.gov.vn/Trangch%E1%BB%A7/tabid/54/Default.aspx>

<http://www.asian-nation.org/exodus.shtml>

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/683554/boat-people>

http://www.dod.gov/pubs/foi/International_security_affairs/vietnam_and_southeast_asiaDocuments/15.pdf

http://www.globalsecurity.org/military/ops/frequent_wind.htm

http://www.globalsecurity.org/military/ops/new_life.htm

<http://www.history.com/this-day-in-history/operation-frequent-wind-begins>

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

<http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=103>

<http://www.saigonparents.com/en/featured-stories/stories-of-interests/29-stories-about-people-and-life-in-hcmc.html>

<http://www.unhcr.org/3ae68cbc20.html>

<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/news/2011/unhcr-si-pripomina-60-vyroci-umluv-y-o-uprchlicich.html>

PŘÍLOHY

Príloha č. 1 – Mapa zemí poskytující dočasný azyl vietnamským boat people

Zdroj: <http://phanchautrinhdanang.com/BAIVO2008/Thuyennhantinan2.htm> (dne 11.5.2012)

Příloha č. 2, 3 – Přeložený článek Eddieho Addamse nazvaný Boat of No Smile a jeho fotografie

Slova a obrázky svádějí nekonečný boj o prvenství. Myslím si, že člověk může napsat nejlepší příběh na světě, ale fotografie je přesvědčivější.

Tady je můj příběh: počátkem roku 1977 jsem si všiml několika odstavců v New York Times o lidech prchajících z Vietnamu. Právě v tu dobu jsem podepsal smlouvu s Associated Press. Mohl jsem pojednat o čemkoliv na celém světě. Šel jsem za ředitelem a řekl: „Boat people. To je ten příběh, na kterém chci pracovat.“, a začal jsem obtelefonovávat kanceláře AP v jihovýchodní Asii, abych zjistil víc. Nikdo, žádná země nenechávala uprchlíky přistát. Nemohli jste o nich zjistit víc. Zpočátku jsem si myslel, že bude nemožné napsat tento příběh. Pak mě napadlo spojit se s thajskou námořní policií (znal jsem Thajsko velmi dobře), která posílala lodě zpět na moře pro jistou smrt. Řekl jsem jim, že bych s nimi rád jel na hlídku do Siamského zálivu. Souhlasili s tím, takže jsme se vypravili na pravděpodobně nejsevernější bod Thajska. Dostali jsme se tam ve čtyři ráno, zrovna když připlouvala loď s uprchlíky. Thajské síly se připravovaly na vytlačení. Byl den díkuvzdání 1977. Najednou jsem se zeptal vietnamských uprchlíků, jestli se k nim můžu přidat – koupil jsem benzín a rýži – neměli ani jedno. Na palubě rybářské lodi bylo včetně dětí 49 lidí. Dokonce se toho dne narodilo miminko. Thajci nás odtáhli zpět na moře a nechali nás volně unášet vlnami. Na lodi nebyla žádné místo, kam by se dalo lehnout, takže všichni museli vzpřímeně sedět, spící nebo bdící. Neumím popsat to zoufalství. Byly to dramatické obrazy matek s napůl mrtvými dětmi v náručí, ale bylo tam i něco horšího. Ať jdete do jakýchkoli uprchlických táborů ve válečných zónách, kde se dějí otřesné věci, kde mohou být těla na hromádách, všude přítomné nemoci, stále najdete děti, které se shromáždí před fotoaparátem a usmívají se. Tohle bylo poprvé v mém životě, kdy se žádné dítě neusmívalo. Nazývám ty fotky „loď bez úsměvů“. Loď se jen těžko pohybovala a oni vlastně ani nevěděli, kam plout. Potom se k nám přiblížila jiná thajská loď. Z té mi bylo s namířenou zbraní nařizeno, že mám tu loď opustit. Báli se, že by ji někde nechali přistát, kdyby věděli, že je na palubě Američan. Při opouštění lodě jsem měl smíšené pocity. Okamžitě jsem napsal příběh a poslal fotografie. Peter Arnett a několik dalších taky napsali své příběhy. Během několika dní vláda požádala AP o představení fotek Kongresu. A Carter řekl: „Nechte je přijet do Ameriky.“ Kongres o tom přemýšlel, ale fotky

udělaly své. Pro mě to byla jediná věc, kterou jsem kdy udělal a vážil si jí. Fotky fungují, alespoň někdy. Mají v sobě přesvědčení. Podívejte se znovu na fotky Speak Truth to Power a můžete se na ně podívat z jiného pohledu. Ti lidé, ty obličeje, to jsou lidé žijící ve vašem okolí. Jsou to skuteční lidé a fotky dokazují, že si to nikdo nevymyslel – fotky jsou evidencí, že takoví lidé existují. Obyčejní lidé, kteří dělají neobyčejné věci.

Zdroj článku: http://www.pbs.org/speaktruthtopower/hr_eddie.htm (dne 10.2.2012)

Zdroj fotografie:

<http://www.artnet.com/ag/fineartdetail.asp?wid=425412081&gid=424079904> (dne 10.5.2012)

Příloha č. 4 – Báseň buddhistického mnicha Thích Nhất Hạnh

Thích Nhất Hạnh je buddhistický mnich pocházející ze středního Vietnamu. Je známý téměř po celém světě. Po ukončení vietnamské války se snažil pomáhat boat people. Báseň „Nazývejte mě mým pravým jménem“ je básní týkající se osudu boat people. Je o dvanáctileté dívce, která se utopila při útěku před pirátem.

Nazývejte mě mým pravým jménem

*Neříkej, že zítra odejdu,
protože ještě dnes přicházím.*

*Podívej se lépe: přicházím každou sekundu,
abych byl pupenem ne kvetoucí větvi,
abych byl drobným ptáčkem, s křehkými křídly,
který se učí zpívat v novém hnízdě,
abych byl housenkou uvnitř květu,
abych byl klenotem skrytým v kameni.*

*Ještě stále přicházím, abych se smál, abych plakal,
abych se bál, abych doufal,
tlukot mého srdce je zrozením
a smrtí všeho, co je živé.*

*Jsem podenka, líhnoucí se z kukly
na hladině řeky,
a jsem i pták, který na jaře
včas přilétá, aby sezobl podenku.*

*Jsem žába, šťastně plovoucí
v čisté vodě jezírka, a jsem i užovka,
která se tiše připlazí
a sežere žabu.*

*Jsem dítě z Ugandy, kost a kůže,
mé nohy jsou tenké jako stonky bambusu,
a jsem obchodník se zbraněmi,
prodávající smrtící zbraně do Ugandy.*

*Jsem dvanáctiletá dívka,
uprchlá na malém člunu,
která se sama vrhne do moře,
když ji unesl pirát,
a jsem i pirát,
mé srdce ještě nedokáže vidět a milovat.*

*Jsem člen politbyra,
s velkou mocí v rukou*

*a jsem člověk, který musí zaplatit
"krvavou daň" mému lidu,
pomalu umírá v pracovním táboře.*

*Moje radost je jako jaro, tak teplé,
že rozkvétají květy na všech cestách života.
má bolest je jako moře slz, tak plné,
že naplní všechny čtyři oceány.*

*Nazývejte mě pravým jménem,
abych najednou uslyšel všechny své výkřiky,
všechny svůj smích,
abych viděl, že má radost i můj žal jsou jedno.*

*Nazývejte mě pravým jménem,
abych se probudil,
a aby zůstala otevřená brána mého srdce,
brána soucitu.*

Zdroj: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2007071201> (dne 11.5.2012)